

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Viktorijos Alseikaitės,
IV kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Bankroto administratoriaus civilinė atsakomybė

Vadovas: dr. Rimantas Simaitis

Recenzentas: lekt. dr. Aurimas Brazdeikis

Vilnius 2012

TURINYS

ĮVADAS	3
1. BANKROTAS: SAŲOKA, PAGRINDINIAI ASPEKTAI, ESMĖ, BANKROTO INSTITUTO SVARBA	6
1.1. Bankroto teisė	9
2. BANKROTO TEISĖS SUBJEKTAI: SAMPRATA IR KLASIFIKACIJA	11
2. 1. Vienas iš pagrindinių bankroto proceso subjektų – bankroto administratorius	12
2.2. Bankroto administratoriaus civilinė atsakomybė	17
2.2.1 Bankroto administratoriaus privalomasis civilinis draudimas	25
3. BANKROTO ADMINISTRATORIAUS INSTITUTAS KROATIJOS RESPUBLIKOJE, LATVIJOS RESPUBLIKOJE IR JUNG TINĖJE DIDŽIOSIOS BRITANIJOS IR ŠIAURĖS AIRIJOS KARALYSTĖJE: POKYTIS, PANAŠUMAI, SKIRTUMAI	33
IŠVADOS	44
LITERATŪROS SARAŠAS	46
SANTRAUKA	51
SUMMARY	52
PRIEDAI	53

IVADAS

Temos aktualumas. Visuomenės subjekto ekonominis žlugimas yra vienas iš sudėtingiausių ir seniausių visuomeninių reiškinių¹, kurių viena iš problemų – nesugebėjimas vykdyti įsipareigojimų kreditoriams. Kiekvienos įmonės bankrotas daro tiesioginę įtaką visai valstybėje vykstančiai civilinei apyvartai bei ekonomikos politikai.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento įmonių bankroto statistika nuo 2003 m. iki 2010 m. bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių skaičius augo, kartu augo ir atleistų darbuotojų skaičius² (žr. 1 priedas ir 2 priedas).

Bankroto administratorius – vienas iš svarbiausių bankroto proceso subjektų, kurio veikla ir funkcijos apima ūkinę - komercinę, administravimo, teisinę ir kitas sritis, todėl tinkamai atlikti šias funkcijas gali tik kompetentingi ir gerai šiose srityse pasiruošę specialistai. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymu, bankroto administratoriui skirti platūs įgaliojimai ir nuo šio bankroto teisės subjekto veiksmų priklauso tinkama visų kreditorių ir pačios įmonės teisėtų interesų apsauga, bankroto procedūros vykdymas, jo sklandumas bei skaidrumas. Nenuostabu, kad bankroto administratoriaus veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose yra įtvirtinti tam tikri saugikliai, kurių dėka išvengiama šių subjektų piktnaudžiavimo savo pareigomis bei numatyta padarytos žalos atlyginimo mechanizmas tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims. 2008 m. gruodžio 9 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu „Dėl administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ buvo patvirtintos administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės, kurios reglamentuoja bankroto administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutarties sąlygas, draudimo sutarties šalių – draudiko ir draudėjo – ikisutartines ir sutartines teises ir pareigas.³

Šio darbo objektas – bankroto administratoriaus tikslai, funkcijos, bankroto administratoriaus ir bankroto administratoriaus civilinė atsakomybė bankroto procese, bankrotas bei bankroto proceso reikšmė ir ypatumai.

¹ Bankroto institutas jau seniai žinomas įvairiose valstybėse. Plėtojant prekybinius ir rinkos santykius, jis kito. Daugumoje valstybių XVI – XVII a., o Lietuvoje iki XX a. bankrotas buvo laikomas sunkiu. nusikaltimu. KIRŠIENĖ, J.; PAKALNIŠKIS, V.; RUŠKYTĖ, R.; VITKEVIČIUS, P. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004. p. 201 -209.

² Lietuvos statistikos departamentas [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-13]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M4110301&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=11549&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>> [žiūrėta 2011-11-13].

³ Įmonių bankroto valdymo departamentas prie ūkio ministerijos [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-16]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankrotodep.lt/Aktai.php?Tipas=1>> [žiūrėta 2011-11-16].

Šiame darbe nebus nagrinėjama bankroto administratoriaus instituto vaidmuo restruktūrizavimo procese, kadangi šiuo darbu siekiama kuo išsamiau išdėstyti bei išnagrinėti bankroto administratoriaus institutą ir šio subjekto civilinę atsakomybę, nagrinėjant su įmonių bankrotu susijusius teisės aktus bei kitą mokslinę, praktinę medžiagą.

Bankroto administratoriaus sąvoka vartojama analizuojant bei lyginant bankroto administratoriaus institutą su kitų šalių atitinkamas funkcijas atliekančiu subjektu.

Darbo tikslas – kompleksiskai išanalizuoti bankroto administratoriaus kaip bankroto proceso subjektą, jo atliekamas pareigas, funkcijas bei kitus aspektus bei jų sąryšį su šio subjekto civiline atsakomybe.

Siekiant įgyvendinti išsikeltą darbo tikslą, suformuluoti šie darbo uždaviniai:

1. Trumpai aptarti bankroto sąvoką, esmę ir bankroto proceso pagrindinius aspektus bei susipažinti su bankroto teisės subjektų svarba ir kvalifikacija.
2. Išanalizuoti bankroto administratoriaus instituto svarbą.
3. Aptarti bankroto administratoriaus civilinę atsakomybę, privalomąjį civilinį draudimą ir nustatyti bankroto administratoriaus veiklą reglamentuojančius teisės aktus.
4. Atskleisti bankroto administratoriaus veiklos ir jo civilinės atsakomybės problematiką bankroto procese.
5. Aptarti bankroto administratoriaus institutą Kroatijos Respublikoje, Latvijos Respublikoje ir Jungtinėje Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystėje (toliau – Didžioji Britanija) bei palyginti su Lietuvos Respublikoje bankroto administratoriaus institutu.

Darbe naudojami šie tyrimo metodai:

1. Mokslinės, metodinės literatūros analizė, siekiant išanalizuoti bankroto teisės pagrindinius bruožus, bankroto administratoriaus teorinius aspektus.
2. Teisės aktų analizė, siekiant išanalizuoti bankroto administratoriaus instituto ir šio subjekto civilinės atsakomybės reglamentavimą.
3. Lyginimo metodas, siekiant atskleisti Lietuvos Respublikos, Kroatijos Respublikos, Latvijos Respublikos ir Didžiosios Britanijos bankroto administratoriaus instituto ir civilinės atsakomybės skirtumus ir panašumus.
4. Aprašomasis metodas, siekiant aprašyti bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės reglamentavimą bei įgyvendinti kitus šiame darbe iškeltus uždavinius.

Bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės išskylanti problematika ir jos sudėtingumas bei tokio mokslinių darbų gausos nebuvimas, autorės nuomone, įrodo šio darbo originalumą.

Naudojami šie svarbiausi šaltiniai, kurie padėjo atskleisti bankroto administratoriaus instituto svarbą, problematiką, teisinį reguliavimą bei kitus aspektus:

1. teismų praktika – analizuojant su bankroto administratoriaus civilinės atsakomybė susijusius ginčus, atliekant šio instituto skirtingose valstybėse lyginamąją analizę;
2. teisės aktai – analizuojant bankroto administratoriaus instituto ir šio subjekto civilinės atsakomybės problematiką ir reglamentavimą bei šio subjekto lyginimą Kroatijos, Latvijos, Didžiosios Britanijos ir Lietuvos Respublikoje;
3. mokslinė literatūra – analizuojant bankroto administratoriaus instituto svarbą, atsakomybę, vykdomas funkcijas ir kitus su šiuo institutu susijusius aspektus.

Šiame darbe nagrinėjama bankroto sąvoka ir bankroto pagrindiniai aspektai, apžvelgiama bankroto proceso esmė, taip pat bankroto teisės reikšmė, bankroto teisės subjektų klasifikacija, nagrinėjama vieno iš pagrindinio ir reikšmingiausio bankroto teisės subjektų – bankroto administratorius, jo vaidmuo bankroto procese, veikla, funkcijos bei civilinė atsakomybė. Taip pat Lietuvos Respublikos bankroto administratoriaus institutas ir šio subjekto civilinė atsakomybė lyginamas su tokias pačias funkcijas atliekančiu subjektu Kroatijoje, Latvijos Respublikoje ir Didžiojoje Britanijoje.

1. BANKROTAS: SĄVOKA, PAGRINDINIAI ASPEKTAI, ESMĖ, BANKROTO INSTITUTO SVARBA

Visuotinai pripažinta, kad veiksminga nemokumo sistema yra vienas iš kertinių finansinės sistemos stabilumo elementų, o bankroto teisinius santykius reguliuojančius teisės aktus galima laikyti vienais iš svarbiausių aktų, reguliuojančių ūkio subjektų tarpusavio santykius rinkos ekonomikos sąlygomis. Kiekvienos įmonės bankrotas yra susijęs su daugelio kreditorių reikalavimais, todėl bankrutavusios įmonės likvidavimas daro tiesioginę įtaką visai valstybės civilinei apyvartai. Taip pat koncentruotai, operatyviai ir ekonomiškai vykdomas bankroto procesas užtikrina ne tik bankrutuojančios įmonės skolininkės kreditorių, bet ir jos pačios bei valstybės socialinių interesų apaugą.⁴

Bankroto administratorius vaidina vieną iš svarbiausių vaidmenų siekiant, kad nemokumo sistema veiktų efektyviai, todėl būtina užtikrinti, kad paskirtas administratorius būtų kompetentingas, veiktų bešališkai, nepriklausomai ir sąžiningai. Administratoriui turi būti taikomi tie patys atsiskaitymo standartai, kaip ir įmonės vadovybei, ir jis privalo būti nušalinamas nuo pareigų, jeigu veikia nekompetentingai, apgaulingai ar neteisėtai.

Bankrutuojančios įmonės administratoriaus institutas į Lietuvos teisinę sistemą įvestas 1992 metais, priėmus Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą. 2001 metais priimtas naujas Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. Anot Rimvydo Norkaus, „keičiantis atskiroms įstatymo nuostatomis ir tendencijoms, bankrutuojančios įmonės administratoriaus institutas išliko mažiausiai keistas, tik jo teisės ir pareigos reglamentuojamos plačiau, aiškiau ir griežčiau: jam suteikta teisė valdyti skolininko turtą, nustatyta pareiga apsaugoti šio turto vertę, ginti ir įgyvendinti kreditorių teisės, užtikrinant, kad įstatymai bus taikomi efektyviai ir nešališkai bei nustatyta atsakomybė – įstatymų nustatyta tvarka atlyginti nuostolius, kurie atsirado dėl jo kaltės“.

Bankroto sąvoka įtvirtinta Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje ir apibrėžiama kaip „nemokios įmonės būseną, kai įmonei teisme yra iškelta bankroto byla arba kreditoriai įmonėje vykdo bankroto procedūras ne teismo tvarka“.⁵ Pateiktame bankroto sąvokos apibrėžime akivaizdūs bankroto pagrindiniai bruožai:

1. Nemoki įmonė. Įmonės nemokumas – įmonės būseną, kai įmonė nevykdo įsipareigojimų (nemoka skolų, neatlieka iš anksto apmokėtų darbų ir kt.) ir

⁴ MIKUCKIENĖ, Vilija. Bankroto bylų nagrinėjimo teisme ypatumai: daktaro disertacija. Mykolo Romerio universitetas. Vilnius, 2007, 5 p..

⁵ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010.

pradelsti įmonės įsipareigojimai (skolos, neatlikti darbai ir kt.) viršija pusę į jos balansą įrašyto turto vertės.⁶

2. Iškelta bankroto byla teise. Bankroto byla - teismo nagrinėjama civilinė byla dėl ginčų, kylančių iš bankroto teisinių santykių. Bankroto byla yra tik tada, kai ją iškelia ir nagrinėja teismas, vadinasi procesiniai veiksmai atliekami teisme.⁷
3. Arba kreditoriai vykdo bankroto procedūras ne teismo tvarka. Bankroto procesas – teismo arba ne teismo tvarka vykdomų įmonės bankroto procedūrų visuma.⁸ Bankroto procesas apima visus veiksmus, tiek procesinius, tiek neprocesinius, atliekamus teismo ir ne teismo, susijusius su bankrotu. Taigi bankroto procesas – tai visuma veiksmų, atliekamų teismų, kreditorių, bankroto administratoriaus, pačios bankrutuojančios įmonės ir kitų bankroto proceso dalyvių, susijusių su įmonės nemokumo konstatavimu ir iš to kylančių padarinių taikymu.⁹

Nors bankrotas yra vienas iš sudėtingiausių reiškinių, jo esmę galima nusakyti kaip mechanizmą, kurio tikslas - kuo teisingiau užtikrinti šio proceso dalyvių teisių apsaugą esant nemokiam skolininkui, t. y. „kaip išsaugoti, fiksuoti, esant galimybei padidinti ir teisingiausiai paskirstyti esamą nemokaus skolininko turtą kreditoriams ir kaip užtikrinti, kad visas šis procesas mažiausiai paliestų nemokaus skolininko interesus“.¹⁰

Analizuojant bankroto procesą (žr. 3 priedas), jo reikšmę bei įtaką ne tik konkreitiems bankroto proceso dalyviams, bet ir apskritai visai ekonominei sistemai ir stabilumui, akivaizdus bankroto ir viešojo intereso glaudus ryšys. Viešasis interesas – toks interesas, kurį pažeidus būtų pažeisti ir valstybės, ir įvairių asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai.¹¹ Lietuvos vyriausiasis administracinio teismo supratimu viešasis interesas – tai, „kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga ir vertinga visuomenei ar jos daliai“.¹²

⁶ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010, 2 str. 8 d..

⁷ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010, 2 str. 3d..

⁸ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010, 2 str. 2 d..

⁹ KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS, R.; VELIČKA, R. Bankroto teisė. Vilnius Justitia, 2009, 1 knyga, p. 22-23.

¹⁰ KIRŠIENĖ, J.; PAKALNIŠKIS, V.; RUŠKYTĖ, R.; VITKEVIČIUS, P. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004, p. 289.

¹¹ ŠILEIKIS, Egidijus. Alternatyvi konstitucinė teisė. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005; p. 281 – 284.

¹² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. sausio 19 nutartis administracinėje byloje UAB „Baltijos ažuolas“ v. Vilniaus m. savivaldybės administracija, Nr. A3-64/2007, kat. 13.2; 14.3.

Panašiai viešąjį interesą 2006 m. savo nutarime yra apibrėžęs ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos Teismas: „viešuoju interesu laikytinas ne bet koks teisėtas asmens ar grupės asmenų interesas, o tik toks, kuris atspindi ir išreiškia pamatines visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija. Tai toks visuomenės ar jos dalies interesas, kurį valstybė, vykdydama savo funkcijas, yra konstituciškai įpareigota užtikrinti ir tenkinti, *inter alia* per teismus, pagal savo kompetenciją sprendžiančius bylas. Todėl kiekvienąkart, kai kils klausimas, ar tam tikras interesas laikytinas viešuoju, turi būti įmanoma pagrįsti, kad, nepatenkinus tam tikro asmens ar grupės asmenų intereso, būtų pažeistos ir tam tikros Konstitucijoje įtvirtintos, jos saugomos ir ginamos vertybės. O tais atvejais, kai sprendimą, ar tam tikras interesas turi būti laikomas viešuoju ir ginamas bei saugomas kaip viešasis interesas, turi priimti bylą sprendžiantis teismas, būtina tai motyvuoti atitinkamame teismo akte. Priešingu atveju kiltu pagrįsta abejonė, kad tai, kas teismo yra ginama ir saugoma kaip viešasis interesas, iš tikrųjų yra ne viešais, bet privataus tam tikro asmens interesas.“¹³

Atsižvelgiant į išdėstytus viešojo intereso kriterijus ir pagrindinius aspektus, galima teigti, jog juos taip pat atitinka ir bylų, kylančių iš bankroto, teisinius santykius, o atskleidžia ir bankroto instituto svarbą:

1. Bankroto bylos iškėlimas sukelia *erga omnes* padarinius. Įmonės nemokumo faktas nustatytas įsiteisėjusia teismo nutartimi vienoje civilinėje byloje, sukelia teisinių padarinių ir įgyja prejudicinę galią.¹⁴
2. Bankroto bylos iškėlimas neišvengiamai paliečia visų įmonės kreditorių interesus, jiems nebeleidžiama patenkinti savo reikalavimų individualaus vykdymo tvarka ir jie tampa priversti konkuruoti su kitais kreditoriais dėl skolininko turto.¹⁵
3. Įsiteisėjus nutarčiai iškelti įmonei bankroto bylą, su jos darbuotojais yra nutraukiamos darbo sutartys (padidėja asmenų, neturinčių darbo skaičius, kas lemia socialinės apsaugos mechanizmo panaudojimo būtinumą), ir tik ribotas skaičius darbuotojų, su kuriais sudaromos terminuotos darbo sutartys, paliekama dirbti bankroto proceso metu.¹⁶

¹³ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas. Valstybės žinios. 2006, Nr. 102-3957.

¹⁴ KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS, R.; VELIČKA, R. Bankroto teisė. Vilnius Justitia, 2009, 1 knyga, p. 34-40.

¹⁵ KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS, R.; VELIČKA, R. Bankroto teisė. Vilnius Justitia, 2009, 1 knyga, p. 34-40.

¹⁶ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010, 19 str..

4. Bankroto bylos iškėlimas paprastai lemia įmonės likvidavimą.¹⁷ Tokiu būdu prarandamas ne tik mokesčių mokėtojas, bet ir darbdavys.

Visi šie aspektai įrodo, kad bankrotas, bankroto procedūra nėra tik tam tikrų dviejų privačių subjektų teisinis santykis, greičiau tai kompleksinė teisinių santykių visuma, kuri apima ne tik bankrutuojančios įmonės skolininkus ir kreditorius, bet ir kitus subjektus, pvz.: darbuotojus, valstybinės institucijos ir t. t..

1.1. Bankroto teisė

Išsiaiškinus esant bankroto proceso sudėtingumui ir daugiapusiškumui, ne nuostabu, kad tik iškilus skolininko įsipareigojimų nevykdymo faktui, valstybė negali palikti šio proceso be priežiūros. Susidarius situacijai, kai skolininkai nebegali vykdyti savų įsipareigojimų kreditoriams, tuo būdu nepateisindami kreditorių teisėtų lūkesčių bei nesant savigynos draudimo, kiltų sumaištis, kuri vestų į niekur, todėl valstybė yra „įpareigota sureguliuoti skolų grąžinimo ir atgavimo procesą“.¹⁸ Visa tai valstybė pasiekia per bankroto teisę.

Bankroto teisė, kaip teisės normų visuma, reglamentuojanti skolininko turto paskirstymą kreditoriams, kai to turto nepakanka kreditorių reikalavimams visiškai patenkinti, funkcionuojama dviem lygmenimis:

1. Materialiniu teisiniu lygmeniu. Materialinė bankroto teisė reguliuoja šalių teisinius santykius, vienam iš teisinių santykių subjektų nebesugebant vykdyti savo įsipareigojimų. Ji modifikuoja sutarties, įstatymo ar kitu pagrindu susiklosčiusius šalių santykius, taip pat daiktinės teisės reguliuojamus teisinius santykius vienam iš teisinių santykių dalyvių tapus nemokiam, pvz.: Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 19 straipsnis¹⁹.
2. Procesiniu teisiniu lygmeniu. Bankroto proceso teisė reguliuoja bankroto bylų nagrinėjimą teisme. Bankroto bylų nagrinėjimas priskiriamas civilinio proceso teisei ir ginčo teisenai. Jis vyksta bendrąja Lietuvos Respublikos

¹⁷ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010, 30 str. 2 d..

¹⁸ Europos Komisija [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-13]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/youreurope/business/deciding-to-stop/handling-bankruptcy-and-starting-afresh/lithuania/index_lt.htm> [žiūrėta 2011-11-13].

¹⁹ KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS, R.; VELIČKA, R. Bankroto teisė. Vilnius Justitia, 2009, 1 knyga, p. 26-29.

civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka su atitinkamais Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo nustatytais ypatumais.²⁰

Šio skirstymo analizė atskleidžia, jog materialinė bankroto teisė yra išvestinė iš bankroto proceso teisės. Kadangi bankroto proceso teisiniai santykiai susiklosto nuo to momento, kai kreipiamasi į teismą su pareiškimu dėl bankroto bylos iškelimo.

Kai kurie autoriai teisės normas, reglamentuojančias procesinius bankroto bylų nagrinėjimo klausimus įvardija kaip formaliąją bankroto teisę, o teises normas, reglamentuojančias bankroto proceso įtaką skolininko turtui ir bankrutuojančios įmonės kreditorių reikalavimams patenkinti, - kaip materialiąją bankroto teisę.²¹ Šis skirstymas išlieka aktualus ir šiandien, kadangi parodo bankroto teisės dvejopą prigimtį bei specifikiškumą.

²⁰ KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS, R.; VELIČKA, R. Bankroto teisė. Vilnius Justitia, 2009, 1 knyga, p. 26-29.

²¹ KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS, R.; VELIČKA, R. Bankroto teisė. Vilnius Justitia, 2009, 1 knyga, p. 62-76.

2. BANKROTO TEISĖS SUBJEKTAI: SAMPRATA IR KLASIFIKACIJA

Bankroto teisės subjektai – tai bankroto teisės reguliuojamų visuomeninių santykių dalyviai:

1. teismas;
2. juridiniais ir fiziniais asmenys;
3. viešosios valdžios institucijos.

Visi šie minėti dalyviai turi tam tikrą teisinį statusą bei tam tikras teises ir pareigas.²²

Taip pat pagal tai, kokių teisinių santykių dalyviai yra, visi bankroto teisės subjektai gali būti skirstomi:

1. bankroto proceso subjektai, teisinių santykių, susiklostančių vykstant bankroto procesui, dalyviai;
2. kiti bankroto teisės subjektai – su bankrotu susijusių teisinių santykių dalyviai, pvz.: bankroto administratorius vienijančios asociacijos ir kt..

Bankroto proceso subjektai yra visi asmenys, kuriems konkrečiame bankroto procese tenka ar gali tekti tam tikrų teisių ar pareigų, neatsižvelgiant į tai, ar jie turi teisinį suinteresuotumą bankroto bylos baigtimi.²³ Bankroto byloje dalyvaujantys asmenys nuo kitų bankroto proceso subjektų skiriasi tuo, kad jie turi teisinį suinteresuotumą bylos baigtimi. Prie byloje dalyvaujančių asmenų nepriskiriami ir kiti subjektai, atliekantys tam tikras funkcijas bankroto procese, tačiau neturintys teisinio suinteresuotumo bylos baigtimi, pvz.: vertėjas, ekspertas ir kt..²⁴

Taigi pagal bankroto procese atliekamą vaidmenį bankroto proceso subjektai skirstomi:

1. nagrinėjantys ir spendžiantys bankroto bylas;
2. bankroto byloje dalyvaujantys asmenys, t. y. bankroto bylos šalys: ieškovas ir atsakovas bei kiti bankroto proceso dalyviai, teisiškai suinteresuoti bylos baigtimi;
3. kiti proceso dalyviai - asmenys, vienaip ar kitaip įtraukti į bankroto procesą, tačiau nesuinteresuoti bankroto bylos baigtimi.²⁵

²² Švirinas ir partneriai. Advokatų kontora [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-13]. Prieiga per internetą: <<http://www.nemokumas.lt/bankrotas/bankrotas.html>> [žiūrėta 2011-11-13].

²³ ŠATAS, Juozas. Komercinės teisės subjektai. Kaunas: Technologija, 1998, p. 72 – 77.

²⁴ KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS, R.; VELIČKA, R. Bankroto teisė. Vilnius Justitia, 2009, 1 knyga, p. 65 – 71.

²⁵ KIRŠIENĖ, J.; PAKALNIŠKIS, V.; RUŠKYTĖ, R.; VITKEVIČIUS, P. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004.

Pagal dalyvavimo bankroto procese reikšmę ir apimtį visi bankroto proceso subjektai skirstomi į:

1. pagrindinius - asmenys, be kurių bankroto procesas negali vykti ir kurie yra kiekviename bankroto procese, t.y. kreditorius, skolininkas, subjektas, vedantis ir kontroliuojantis teisminį bankroto procesą, teismas, asmuo administruojantis bankroto procesą,- bankroto administratorius;²⁶
2. šalutiniai bankroto proceso dalyviai – tai subjektai, kurie kiekviename bankroto procese atlieka šalutinį vaidmenį, įgyja tam tikras riboto apimties teises ir pareigas;²⁷
3. atsitiktiniai bankroto proceso dalyviai – asmenys, kurie dalyvauja bankroto procese ne visada, o tik susiklosčius tam tikroms aplinkybėms (pvz.: Draudimo priežiūros komisija, Lietuvos bankas ir t. t.).²⁸

Bankroto teisės subjektai vaidina svarbų vaidmenį bankroto procese. Kiekvienas subjektas, atitinkamai vykdo jiems pavestas pareigas bei įgyvendina savo teises. Tokiu būdu užtikrinamas sklandus bankroto procesas ir įgyvendinami pagrindiniai bankroto tikslai.

2. 1. Vienas iš pagrindinių bankroto proceso subjektų – bankroto administratorius

„Bankrutuojančios įmonės administratorius vadinamas paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo nustatyta tvarka valdantis, naudojantis bankrutuojančios įmonės turta, bankuose esamas lėšas ir jomis disponuojantis, privalantis užtikrinti bankrutuojančios įmonės turto apsaugą, vadovaujantis įmonės ūkinei komercinei veiklai, privalantis ginti visų kreditorių ir bankrutuojančios įmonės interesus, organizuojantis ir vykdomas visus būtinus bankroto procedūros darbus“.²⁹

Įmonių bankroto valdymo departamento duomenimis, 2012 m. Įmonių bankroto administravimo paslaugas teikti turėjo teisę 465 fiziniai asmenys ir 153 juridiniai asmenys.³⁰

²⁶ MOCKEVIČIUS, R. Lietuvos Respublikos įstatymuose vartojamų sąvokų žodynas. Vilnius: teisinės informacijos centras, 2000, p. 9.

²⁷ MOCKEVIČIUS, R. Lietuvos Respublikos įstatymuose vartojamų sąvokų žodynas. Vilnius: teisinės informacijos centras, 2000, p. 9.

²⁸ KIRŠIENĖ, J.; PAKALNIŠKIS, V.; RUŠKYTĖ, R.; VITKEVIČIUS, P. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004, p. 291.

²⁹ Švirinas ir partneriai. Advokatų kontora [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-13]. Prieiga per internetą: <<http://www.nemokumas.lt/bankrotas/bankrotas.html>> [žiūrėta 2011-11-13].

³⁰ Įmonių bankroto valdymo departamentas [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-03-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankrotodep.lt/Administratoriai.php?Tipas=6>> [žiūrėta 2012-03-03].

Bankroto administratoriaus kaip vieno iš pagrindinių bankroto proceso subjektų svarbą atskleidžia Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme įtvirtinta bankroto administratoriaus itin plati ir gilių ekonominių bei teisinių žinių reikalaujanti kompetencija:

1. „teisės aktų nustatyta tvarka juridinių asmenų registruui pateikia duomenų ir dokumentų pakeitimus apie bankrutuojančią įmonę;

2. perduoda teisės aktuose nurodytai Vyriausybės įgaliotai institucijai duomenis apie įmonės bankroto procesą;

3. valdo, naudoja bankrutuojančios įmonės turtą, taip pat disponuoja bankuose esančiomis bankrutuojančios įmonės lėšomis;

4. užtikrina bankrutuojančios įmonės turto apsaugą;

5. atidaro atskirą sąskaitą banke lėšoms bankroto proceso metu kaupti ir atsiskaityti su kreditoriais šio įstatymo nustatyta tvarka. Pagrindas nurodytai sąskaitai atidaryti yra teismo nutartis iškelti bankroto bylą arba kreditorių susirinkimo sprendimas pradėti bankroto procesą ne teismo tvarka;

6. vadovauja bankrutuojančios įmonės ūkinei komercinei veiklai;

7. sudaro terminuotas įmonės turto nuomos sutartis, kuriose nuomos sutarties pabaigos diena turi būti šio turto pardavimo, perdavimo ar grąžinimo diena;

8. patikrina bankrutuojančios įmonės sandorius, sudarytus per ne mažesnę kaip 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo, ir pareiškia ieškinius teisme pagal bankrutuojančios įmonės buveinės vietą dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (arba) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais. Šiuo atveju laikoma, kad administratorius apie sandorius sužinojo nuo dokumentų apie šių sandorių sudarymą gavimo dienos;

9. atstovauja arba įgalioja kitą asmenį atstovauti bankrutuojančiai įmonei teisme, kreditorių susirinkime ir sudarant sandorius, kai bankrutuojanti įmonė tęsia ūkinę komercinę veiklą;

10. pagal kreditorių pareikštus reikalavimus, patikslintus pagal įmonės apskaitos dokumentus, sudaro šių įmonės kreditorių bei jų reikalavimų sąrašą ir ne vėliau kaip per mėnesį nuo teismo nustatyto termino, iki kada kreditoriai turi teisę pareikšti savo reikalavimus, pabaigos pateikia jį teismui tvirtinti, kreditorių susirinkime ir teisme ginčija nepagrįstus kreditorių reikalavimus. Teismas administratoriaus prašymu gali pratęsti šiame punkte nurodytą terminą;

11. priima ir atleidžia darbuotojus teisės aktų nustatyta tvarka;

12. pateikia Garantiniam fondui dokumentus dėl lėšų skyrimo darbuotojų reikalavimams, susijusiems su darbo santykiais, tenkinti;

13. per laikotarpį iki pirmojo kreditorių susirinkimo sprendžia klausimus dėl įmonės sudarytų sandorių, kurių įvykdymo terminas dar nepasibaigė, tolesnio vykdymo ir naujų sandorių, reikalingų įmonės ūkinei komercinei veiklai tęsti, sudarymo, jei įmonė tęsia ūkinę komercinę veiklą, ir ne vėliau kaip per 30 dienų nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos praneša suinteresuotiems asmenims apie tai, kad vykdys įmonės sudarytas sutartis, kurių vykdymo terminas dar nepasibaigė, arba jų nevykdys;

14. gina visų kreditorių, taip pat bankrutuojančios įmonės teises ir interesus, organizuoja ir atlieka būtinus bankroto proceso darbus;

15. teikia informaciją teisės aktuose nurodytai Vyriausybės įgaliotai institucijai, Lietuvos statistikos departamentui (pagal šio nustatytas ataskaitų formas), teismui, taip pat kreditorių susirinkimo nustatyta tvarka kreditoriams, savininkui (savininkams);

16. organizuoja ir kontroliuoja pajamų, gautų valdant, naudojant ir disponuojant bankrutuojančios įmonės turtu, ir sąnaudų apskaitą, taip pat įmonės bankroto proceso metu teisės aktų nustatyta tvarka sudaro ir teikia metines finansines ataskaitas (balansą ir pelno (nuostolių) ataskaitą). Tais atvejais, kai įmonė nėra pateikusi mokesčių deklaracijų ir kitų dokumentų, administratorius privalo suteikti galimybę atitinkamoms institucijoms atlikti dokumentinius patikrinimus ir revizijas duomenims, teiktiniems nepateiktose mokesčių deklaracijose ar kituose dokumentuose, nustatyti;

17. šaukia kreditorių susirinkimus;

18. praneša įmonės savininkui (savininkams), kai dėl taikos sutarties sudarymo yra būtini jų nutarimai;

19. turi teisę gauti iš Valstybinės mokesčių inspekcijos, Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaigų, Lietuvos statistikos departamento, valstybės įmonės Registrų centro bei kitų fizinių ir juridinių asmenų, tarp jų iš bankų ir kitų kredito įstaigų, finansų ir draudimo įmonių, teisės aktų nustatyta tvarka reikalingus duomenis apie jo administruojamos bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės vykdytą ir vykdomą veiklą, buvusius ir esamus darbuotojus, turėtą ir turimą turtą ir pan., taip pat iš šiame punkte nurodytų asmenų gauti šios įmonės dokumentų, teiktų ataskaitų, informacijos, tikrinimo aktų ir pan. nuorašus. Tais atvejais, kai įmonė yra neribotos civilinės atsakomybės, turi teisę neatlygintinai gauti duomenis iš institucijų, kurios teisės aktų nustatyta tvarka registruoja turtą (vertybinius popierius), apie jos savininko (savininkų) vardu registruotą turtą (vertybinius popierius), iš bankų, kitų kredito įstaigų ir draudimo įmonių – apie jų turimas arba priklausančias gauti pinigų sumas;

20. vykdo kitus teismo ir (ar) kreditorių susirinkimo bei komiteto sprendimus;

21. pateikia žalos atlyginimo prievolės mokėjimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga dokumentus ir žalos atlyginimo gavėjų duomenis jų gyvenamosios vietos Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos teritoriniams skyriams, kai įstatymo numatytais atvejais žalos atlyginimo mokėjimas pereina valstybei;

22. pateikia Žemės ūkio ministerijai dokumentus dėl lėšų skyrimo fizinių ir juridinių asmenų reikalavimams apmokėti už perdirbti supirktą žemės ūkio produkciją;

23. imasi priemonių išieškoti skolas iš įmonės skolininkų;

24. pateikia prašymą teismui (teismams) dėl jo atstatydinimo iš visų jo administruojamų įmonių administratoriaus pareigų ne vėliau kaip kitą darbo dieną po tos dienos, kai sužinojo apie teisės teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas netekimą. Tą pačią dieną šio prašymo kopiją pateikia visiems jo administruojamų įmonių kreditorių susirinkimo pirmininkams“.

Būtina paminėti, jog 2011 m. gruodžio 22 d. buvo pakeistas Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas, kuris įsigaliojo 2012 m. kovo 1d.. Viena iš naujovių - bankroto administratoriaus padėjėjo instituto atsiradimas bei jo funkcijų, reikalavimų norint eiti bankroto administratoriaus padėjėjo pareigas nustatymas. Minėtam naujam institutui šiuo įstatymu numatyta atlikti aukščiau išvardintas 1, 2, 15 ir 18 punktuose įtvirtintas funkcijas bei šio įstatymo 11¹ straipsnyje numatyta, jog padėjėjas gali administratoriaus pavedimu organizuoti ir atlikti kitus būtinus bankroto proceso darbus.

Taip pat minėtas įstatymas papildytas ir nauju trečiuoju skirsniu, kuriame detalizuojami reikalavimai: siekiantiems įgyti teisę teikti įmonių bankroto administravimo paslaugas, kvalifikacijos egzamino procedūra bei reikalavimai, bankroto administratoriaus pažymėjimo išdavimo ir jų galiojimo panaikinimo tvarka, asmenų, teikiančių įmonių bankroto administravimo paslaugas, sąrašo sudarymas. Šio skirsnio 11⁷ straipsnyje pateikiama bankroto administratoriaus atsakomybė, t. y. nuobaudų skyrimą: „Už įmonių bankrotą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų, teismo procesinių dokumentų (sprendimų, įsakymų, nutarčių ir nutarimų), kreditorių susirinkimo ir kreditorių komiteto nutarimų nevykdymą ar netinkamą vykdymą arba kitus pažeidimus, nustatytus tikrinant administratoriaus veiklą, Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka administratoriui gali būti paskirta nuobauda. <...> Vyriausybės įgaliota institucija skiria šias nuobaudas: įspėjimą; viešą įspėjimą.“

Remiantis Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo bankroto administratorius paskiriamas teismui arba teisėjui priėmus nutartį bankroto bylai iškelti. Jeigu bankroto procesas vyksta ne teismo tvarka, minėto įstatymo nustatyta tvarka

bankroto administratorių skiria kreditorių susirinkimas.³¹ Toks administratoriaus teisinio statuso dvilypiškas, lemia įvairias diskusijas ne tik Lietuvos teisinėje sistemoje, bet ir kitų šalių teisinėse sistemose. Vienas iš pavyzdžių – Vokietijos teisė, kurioje šis klausimas ilgą laiką buvo analizuojamas teisės mokslo darbuose, kuriuose buvo iškeltos šios bankroto administratoriaus teisinį statusą pagrindžiančios teorijos:

1. Atstovo teorijos:
 - a. Kreditorių atstovo teorija. Pagal šią teoriją bankroto administratorius yra įstatyminis kreditorių atstovas, tačiau pastaruoju metu ši teorija nebesulaukia pritarimo, argumentuojant, jog bankroto procese gali veikti daug kreditorių, kurių interesai taip pat gali būti labai skirtingi.
 - b. Skolininko atstovo teorija. Bankroto administratorius – įstatyminis skolininko atstovas, turintis ribotas atstovavimo galias.
2. Įmonės organo teorija. Čia įmonės turtas laikomas kaip kvazijuridinis asmuo, o bankroto administratorius – jo atstovas.
3. Tarnybos teorija. Ši teorija yra vyraujanti Vokietijoje, kuri traktuoja bankroto administratorių kaip savarankišką asmenį, proceso šalį pagal įstatymą, veikiančią vietoj skolininko.³²

Šis klausimas kyla ir Lietuvos teisinėje sistemoje, kadangi bankroto administratoriaus teisinio statuso konkrečiai ir detaliai nepateikia nei Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas, nei teismų praktika, nei doktrina. Dažnai šis subjektas teismo įvardijamas kaip bankrutuojančios įmonės atstovas arba kaip asmuo, atstovaujantis kreditorių interesams, pvz.: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-640/2005 („AB bankas Nord/ LB Lietuva” v. UAB „Versluva“), kat. 35.6.2; 126.3.

Apibendrinant, galima teigti, jog nepaisant bankroto administratoriaus teisinio statuso dvilypumo bankroto procese bei pačio bankroto administratoriaus įvardijimo, bankroto administratorius yra itin svarbus subjektas bankroto procese, kadangi bankroto administratorius turi plačius įgaliojimus ir, nuo kurio veiksmų priklauso tinkama visų kreditorių ir pačios įmonės teisėtų interesų apsauga, bankroto procedūros vykdymas, jo sklandumas bei skaidrumas.

³¹ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010, 9 str. 5d..

³² KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS, R.; VELIČKA, R. Bankroto teisė. Vilnius Justitia, 2009, 1 knyga, p. 81 – 95.

2.2. Bankroto administratoriaus civilinė atsakomybė

Atsižvelgiant į bankroto administratoriui suteiktus įgaliojimus ir vykdomas funkcijas, tikslinga aptarti teisės aktuose reglamentuojamus bankroto administratoriaus veiklos saugiklius (pvz.: Administratoriaus veiklą kontroliuoja ir duomenis apie įmonės bankroto procesą skelbti leidinio „Valstybės žinios“ priede „Informaciniai pranešimai“ teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija), dėl kurių išvengiama šių subjektų piktnaudžiavimo savo pareigomis, numatyta padarytos žalos atlyginimo mechanizmas tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims bei taikomą teismų praktiką.

2008 m. liepos 1 d. įsigaliojo Įmonių bankroto įstatymo pakeitimas, kur šalia kitų pakeitimų, 11 šio įstatymo straipsnis buvo papildytas nuostatomis, kurios reglamentuoja administratoriaus profesinę civilinę atsakomybę. Minėto įstatymo nuostatos įvedė bankroto, bankroto proceso procedūrų konkretumo, tačiau vis dėlto dar pasigendama bankroto procedūrų skaidrumo, pakankamo aiškumo.³³

2008 m. gruodžio 9 d. įtvirtinta nuostata, kad administratoriaus profesinę civilinę atsakomybę už žalą, padarytą fiziniams ir juridiniams asmenims, atliekant bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių bankroto procedūras, draudžiama privalomuoju draudimu.

Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme nėra išplėtos administratoriaus civilinę atsakomybę reglamentuojančios nuostatos. Tik minėto įstatymo 11 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad įstatymų nustatyta tvarka administratorius privalo atlyginti nuostolius, kurie atsirado dėl jo kaltės. Nuostoliai bei kaltė yra neatsiejamos civilinės atsakomybės taikymo sąlygos. Kadangi Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas detaliam nereglamentuoja bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės instituto, administratoriaus atsakomybei atsirasti yra būtinos visos keturios Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse 6.246 – 6.249 straipsniuose įtvirtintos sąlygos:

1. neteisėti veiksmai (priešingas teisei elgesys);
2. priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir žalos, nuostolių;
3. teisės pažeidėjo kaltė;
4. dėl teisės pažeidimo atsiradusi žala, nuostoliai.

Bankroto administratoriaus neteisėti veiksmai pasireiškia tuomet, kai:

1. jis neįvykdo įstatymuose arba pavedimo sutartyje nustatytų pareigų;
2. arba atlieka teisei priešingus veiksmus;

³³ SIMAITIS, Rimantas. Įmonių gydymas: kas tai? Teisininko požiūris. Konferencijos pranešimas. [interaktyvus]. 2009, [žiūrėta 2012-03-26]. Prieiga per internetą: <<http://www.rln.lt/index.php/pageid/310>> [žiūrėta 2012-03-26].

3. arba pažeidžia bendro pobūdžio taisyklę elgtis rūpestingai bei atidžiai.

Aiškumo dėlei būtina plačiau aptarti kiekvieną aukščiau pateiktą bankroto administratoriaus neteisėtų veiksmų pasireiškimą bei sąlygas bankroto administratoriaus civilinei atsakomybei atsirasti.

Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 5 dalyje nurodoma, jog kreditorių susirinkimo pirmininkas įmonės vardu su administratoriumi sudaro pavedimo sutartį. Akivaizdu, kad tarp įmonės ir administratoriaus susiklosto pavedimo teisiniai santykiai, kurie įforminami kreditorių susirinkimo pirmininko ir administratoriaus pasirašyta pavedimo sutartimi, nepaisant to, jog administratorių bankrutuojančiai įmonei administruoti skiria teismas.³⁴ Šios sutarties pagrindu susiklosto ne administratoriaus ir kreditorių (ar kreditorių susirinkimo), o administratoriaus ir bankrutuojančios įmonės teisiniai santykiai. Tokią išvadą leidžia daryti ir Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 3 dalies 9 punkto nuostatos, kur nurodoma, kad administratorius atstovauja arba įgalioja kitą asmenį atstovauti bankrutuojančiai įmonei teisme, kreditorių susirinkime ir sudarant sandorius, kai bankrutuojanti įmonė tęsia ūkinę-komercinę veiklą, reglamentavimas. Taigi, administratorius nėra nei konkretaus kreditoriaus, nei kreditorių visumos, veikiančios per kreditorių susirinkimą ar kreditorių komitetą, atstovas.³⁵

Glaustai galima teigti, jog sudarius pavedimo sutartį tarp šalių susiklosto prievoliniai santykiai bei iš jų kylanti civilinė atsakomybė. Būtent teisės subjektui patyrus atitinkamą žalą dėl to, kad bankroto administratoriaus elgesys neatitinka teisės reikalavimų, ir sudaro pagrindą civilinei atsakomybei atsirasti. Šiuo atveju yra būtinas privataus intereso pažeidimas ir suinteresuotos šalies kreipimasis į teismą dėl šio intereso apgynimo, priešingu atveju atsakomybė neiškyla.³⁶

Svarbus ir Įmonių bankroto įstatymo normų, reglamentuojančių administratoriaus funkcijas ir įgaliojimus, imperatyvus pobūdis. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nuomone, šių normų reikalavimai negali būti keičiami nei pavedimo sutartimi, nei konkrečiais kreditorių susirinkimo ar kreditorių komiteto nutarimais. Dėl to Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 3 dalies 20 punkto nuostata, kuria administratoriui pavedama vykdyti teismo ir (ar) kreditorių susirinkimo bei komiteto sprendimus, negali būti aiškinama taip, kad

³⁴ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010, 10 str. 4 d. 1 p..

³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pakrijas“ v. UAB „Bankroto administravimo paslaugos“, Nr. Nr. 3K-3-508/2010, kat. 126.3; 126.8.

³⁶ KUBILINSKAITĖ, Vilija. Bankroto administratoriaus teisinio statuso ypatumai: magistro darbas. [interaktyvus]. 2009, [žiūrėta 2012-03-12], p. 34-38. prieiga per internetą: <http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20100224_102611-56491/DS.005.0.01.ETD> [žiūrėta 2012-03-12].

administratorius yra besąlygiškai saistomas nutarimų net tada, kai jie pažeidžia teisės normas, kitų kreditorių (likusių mažumoje) ar skolininko teises. Nors Įmonių bankroto įstatymo 24 straipsnio 5 dalies nuostatoje nesuformuluota teisės administratoriui skūsti teismui kreditorių susirinkimo (nutarimo) sprendimus, tačiau tai kyla iš administratoriaus, kaip specialaus bankroto teisės subjekto, turinčio specialią įstatymo jam suteiktą kompetenciją, teisinės padėties ir yra vienareikšmiškai pripažįstama teismų praktikoje. Nei kreditorių susirinkimas, nei kreditorių komitetas negali duoti administratoriui neteisėtų nurodymų ar pavedimų, o administratorius – tokių pavedimų vykdyti. Be to, kreditorių susirinkimas (kreditorių komitetas) neturi teisės įsiterpti į administratoriaus kompetenciją, kuri įstatymu yra priskirta jam, o ne kreditorių susirinkimui.³⁷

Nagrinėjant Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 6 dalyje įtvirtintas nuostatas, kuriose numatyta, kad bankroto administratorius įstatymų nustatyta tvarka taip pat privalo atlyginti nuostolius, kurie atsirado dėl bankroto administratoriaus kaltės, kaip vieną iš pavyzdžių galima pateikti bankroto administratoriaus teisės aktuose nustatytos varžytynių vykdymo tvarkos padaryti pažeidimai, kurie lemia bankroto administratoriaus civilinę atsakomybę.

Vadovaujantis Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 3 dalies 8 punktu bankrutuojančios įmonės administratorius privalo patikrinti bankrutuojančios įmonės sandorius, ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo dokumentų apie įmonės sandorių sudarymą gavimo dienos patikrina bankrutuojančios įmonės sandorius, sudarytus per ne mažesnę kaip 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos, ir pareiškia ieškinius teisme pagal bankrutuojančios įmonės buveinės vietą dėl sandorių, priešingų įmonės veiklos tikslams ir (arba) galėjusių turėti įtakos tam, kad įmonė negali atsiskaityti su kreditoriais, pripažinimo negaliojančiais, taip pat dėl tyčinio bankroto nustatymo. Vadinasi įmonės bankroto atveju sandorių ginčijimas – bankrutuojančios įmonės administratoriaus teisė ir pareiga. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teigimu, Įmonių bankroto įstatyme nereglamentuojami savarankiški sandorių pripažinimo negaliojančiais pagrindai, tik akcentuojami ginčytinų sandorių požymiai – priešingumas įmonės veiklos tikslams ir galima įtaka įmonės mokumui. Dėl to bankrutuojančios įmonės administratorius prieš bankroto bylos iškėlimą sudarytus šios įmonės sandorius gali ginčyti visais Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nustatytais sandorių negaliojimo pagrindais, tarp jų – ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.66 straipsnio pagrindu,

³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pakrijas“ v. UAB „Bankroto administravimo paslaugos“, Nr. Nr. 3K-3-508/2010, kat. 126.3; 126.8.

nes pagal Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 3 dalies 14 punktą administratorius gina visų bankrutuojančios įmonės kreditorių interesus.³⁸

Bankrutuojančios įmonės kreditorius taip pat nepraranda teisės ginčyti įmonės sandorius Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.66 straipsnio pagrindu. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, jog įmonei iškėlus bankroto bylą, ji „įgyja specialų teisinį statusą, tačiau nepraranda civilinio teismo, ir taip pat turi teisę sudaryti sandorius, tačiau tokia jos galimybė ribojama Įmonių bankroto įstatymo, todėl galimi atvejai, kai sandorį pažeidžiantį kreditoriaus interesus, sudaro ir bankrutuojanti įmonė, pavyzdžiui, pažeisdama nustatytą kreditorių reikalavimo eiliškumą, ji, neatsiskaičiusi su pirmos eilės kreditoriumi, atsiskaito su antros eilės kreditoriumi“. Tokie atvejai galimi ir dėl bankrutuojančios įmonės administratoriaus nesąžiningumo, ir dėl nepakankamos bankroto bylą nagrinėjančio teismo ar kreditorių susirinkimo kontrolės. Panašiais atvejais pažeidžiamos ne tik imperatyviosios Įmonių bankroto įstatymo normos, bet ir kreditoriaus interesai (galimi du sandorių negaliojimo pagrindai).

Įmonių bankroto įstatyme nenustatyta draudimo bankrutuojančios įmonės kreditoriams ginti savo teises. Šiuo klausimu Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išsakęs savo pozicijas, kad kreditorius turi teisę ginti savo interesus ne tik Įmonių bankroto įstatyme nustatyta tvarka, bet ir kitomis, minėtame įstatyme nenustatytomis, bet jam neprieštaraujančiomis teisinėmis priemonėmis. Dėl to kreditorius, manydamas, kad bankrutuojančios įmonės sandoris, tiek sudarytas iki bankroto bylos iškėlimo, tiek ir po to, pažeidžia jo teises, turi teisę tą sandorį ginčyti *actio Pauliana* pagrindu. Draudimas bankrutuojančios įmonės kreditoriui pasinaudoti šiuo institutu ne tik neatitiktų šio instituto esmės ir paskirties, bet ir pažeistų kreditorių interesus, nes sumažėtų jų teisių ir teisėtų interesų gynimo galimybes.³⁹

Taip pat Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2005 m. lapkričio 14 d. savo nutartyje išdėstė ir išaiškino, jog Įmonių bankroto įstatyme nenustatyta bankrutuojančios įmonės administratoriui galimybės reikšti ieškinius teisme dėl uždarnosios akcinės bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimų pripažinimo negaliojančiais. Akcinių bendrovių visuotinių akcininkų susirinkimų nutarimų apskundimo tvarką reglamentuoja Akcinių bendrovių įstatymas, tačiau šio įstatymo nuostatose taip pat neįtvirtinta galimybės administratoriui ginčyti visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimus. Tačiau

³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. spalio 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-917/2003, BUAB „Aukštaitijos statyba“ v. AB bankas „Hansabankas“ ir kiti.

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-201/2001, kat.15.2.1; 31.6.1; 125.6; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-146/2007, kat. 35.6.2.

tais atvejais, kai kreditoriaus ginčijamas sandoris buvo sudarytas remiantis bendrovės valdybos nutarimu, pripažintina, kad reikalavimas dėl valdybos nutarimo panaikinimo yra tiesiogiai susijęs su *actio Pauliana* dalyku (įeina į įrodinėjimo dalyką), todėl šis reikalavimas turi būti nagrinėjamas remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.66 straipsniu.⁴⁰

Bankrutuojančios įmonės atveju visų jos kreditorių teisės yra pažeidžiamos, jei įmonė sudaro sandorius, pažeisdama savo pačios interesus – įmonės turto perleidimas už aiškiai mažesnę kainą nei turto rinkos vertė. Toks sandoris prieštarauja juridinio asmens veiklos tikslams ir įstatams, todėl gali būti pripažintas negaliojančiu ir pažeidžiančiu kreditorių teises.⁴¹

Kai bankrutuojančios įmonės administratorius, atstovaudamas kreditorių interesams, ginčija įmonės sudarytą sandorį *actio Pauliana* pagrindu, nustatant, ar nepraleistas vienerių metų ieškinio senaties terminas, taikytinas Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 3 dalies 8 punktas, pagal kurį administratorius apie sandorius sužino nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos. Taigi šiuo atveju Civilinio kodekso 6.66 straipsnio 3 dalyje nustatytas vienerių metų ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos.⁴² Tais atvejais, kai sandorį ginčija bankrutuojančios įmonės kreditorius, ieškinio senaties terminas skaičiuojamas Civilinio kodekso 6.66 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka. Esant svarbioms priežastims, ieškinio senaties terminas gali būti atnaujintas Civilinio kodekso 1.131 straipsnio 2 dalies pagrindu.⁴³

Dėl bankroto administratoriaus pareigos laikytis bendros pobūdžio taisyklės elgtis rūpestingai bei atidžiai Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nuomonę išsakė 2004 m. vasario 18 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-107/2004 m., kurioje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad „administratorius privalo elgtis apdairiai ir rūpestingai, todėl jam, kaip privačiam juridiniam asmeniui, tenka savo darbuotojų neapdairių veiksmų neigiamų padarinių rizika“. Kad administratoriui kiltų civilinė atsakomybė, būtina įrodyti priežastinį ryšį tarp neteisėtų jo veiksmų ir žalos arba nuostolių atsiradimo.

Bet kuriuo atveju bankrutuojančios įmonės administratoriaus darbas priklauso ir nuo jo kontroliuojamų veiksmų, faktų ar aplinkybių, todėl yra visiškai pagrįsta tikėtis, kad

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-573/2005, kat. 35.6.1; 41; 114.5; 114.12.

⁴¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262, 6.66 str. 1 d..

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-178/2008, 35.6.1.

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-573/2005, kat. 35.6.1; 41; 114.5; 114.12.

tik neatlikus ar netinkamai atlikus tam tikrus jo kompetencijai priskirtus veiksmus, gali kilti klausimas dėl atsakomybės taikymo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pripažįstama, kad teisės aktuose nustatytos varžytynių vykdymo tvarkos pažeidimas lemia bankroto administratoriaus civilinę atsakomybę.⁴⁴ Kasacinis teismas taip pat yra pažymėjęs, kad administratorius (fizinis ar juridinis asmuo) yra verslu užsiimantis subjektas⁴⁵, savo rizika ir atsakomybe teikiantis administravimo paslaugas;⁴⁶ juridinis asmuo, kuris verčiasi bankrutuojančių ir likviduojamų įmonių administravimu, veikia savo rizika. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad administratorius privalo elgtis apdairiai ir rūpestingai, todėl jam, kaip privačiam juridiniam asmeniui, tenka savo darbuotojų neapdairių veiksmų neigiamų padarinių rizika.⁴⁷ Administratorius, kaip civilinės atsakomybės subjektas, visada yra asmuo, teismo paskirtas konkrečioje byloje teikti bankroto administravimo paslaugas.⁴⁸ Kai administruoti įmonę paskiriamas fizinis asmuo, jis pats atsako už savo neteisėtais veiksmais padarytą žalą, o tais atvejais, kai bankroto administravimo paslaugas teikia juridinis asmuo, jeigu įstatymu ar sutartimi nenustatyta kitaip, šis asmuo, o ne jo įgalioti fiziniai asmenys yra civilinės atsakomybės subjektai.⁴⁹ Pastarųjų asmenų atsakomybė už netinkamai atliktas funkcijas gali atsirasti tik prieš patį administratoriumi paskirtą juridinį asmenį ir grindžiama darbo teisės, o ne administratoriaus civilinę atsakomybę reguliuojančiomis normomis.⁵⁰

Sprendžiant dėl bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės ir veiksmų teisėtumo, būtina atsižvelgti į pirmiau aptartą administratoriaus teisinę padėtį. Bankroto administratorius yra savo srities profesionalas, kuriam teisės aktų nustatyti specialūs reikalavimai, taikomi aukštesni veiklos bei atsakomybės standartai, jis privalo vadovautis specialiomis etikos taisyklėmis bei bendraisiais teisės principais. Dėl to bankroto administratorius turi veikti itin sąžiningai, rūpestingai, atidžiai ir kvalifikuotai, kad

⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje B. L. v. UAB „Šiauleksa“, Nr. 3K-3-11/2007.

⁴⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje bankrutuojanti akcinė bendrovė „Vilniaus pirmosios autotransporto įmonė“ v. UAB „Vermosa“, Nr. Nr. 3K-3-234/2011, kat. 56; 126.8.

⁴⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis UAB „Šilterma“ bankroto byloje, bylos Nr. 3K-3-486/2010.

⁴⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Tauragės rajono vartotojų kooperatyvas „Žemaitijos žiedas“ v. B. L., V. L., bylos Nr. 3K-3-107/2004, kat. 15.1, 15.2.2.6.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010, 11 str. 1 d..

⁴⁹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262, 6.264 str..

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pakrijas“ v. UAB „Bankroto administravimo paslaugos“, Nr. Nr. 3K-3-508/2010, kat. 126.3; 126.8.

bankroto procedūros būtų kuo naudingesnės kreditoriams ir skolininkui (t. y. bankrutuojančiai įmonei), todėl bankroto administratoriui nevykdant arba vykdant, tačiau netinkamai pavedimo sutartyje nustatytas pareigas ir veiksmus bei tokiais veiksmais darant žalą kreditoriams, įmonei, neišvengiamai atsiranda sutartinė civilinė atsakomybė. Tokiu atveju administratorius privalo atlyginti dėl jo kaltės susidariusius nuostolius, o bankrutuojančios įmonės kreditoriai turi teisę reikalauti iš bankroto administratoriaus nuostolių atlyginimo (pavyzdžiui, administratorius realizavo įmonei priklausantį turtą už daug mažesnę nei rinkos vertę kainą; kai jis nevykdė pareigos išieškoti skolas iš bankrutuojančios įmonės skolininkų ir dėl to kreditoriai bei įmonė patyrė nuostolių ir pan.).

Kitas būtinas administratoriaus civilinės atsakomybės elementas yra jo kaltė, kuri gali pasireikšti dvejomis formomis: tyčia ir neatsargumu. Administratorius privalo atlyginti nuostolius tik tuo atveju, jei jie atsirado dėl jo kaltės. Šiuo aspektu tikslinga paminėti civilinę bylą pagal ieškovo likviduojamos akcinės bendrovės „Žalgiris“ ieškinį atsakovui UAB „Sėnoja“ (AB „Žalgiris“ likvidacinės komisijos pirmininkui) dėl žalos atlyginimo.⁵¹ Šioje byloje atsakovas pagal terminuotas sutartis priėmė į darbą 19 darbuotojų. Atsakovui laiku nepratęsęs darbo sutarčių terminų, jos tapo neterminuotomis, todėl atleidžiant pagal šias sutartis priimtus darbuotojus, ieškovo įmonė turėjo jiems mokėti išeitines pašalpas, dėl ko ieškovui buvo padaryta žala. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2004 m. kovo 17 d. nutartimi minėtoje civilinėje byloje išdėstė, kad įmonės administratorius, yra kvalifikuotas asmuo, turintis pakankamai žinių įmonei administruoti, todėl „atsakovas, vykdydamas įmonės likvidatoriaus pareigas, turėjo galimybę įvertinti, kad įmonei yra ekonomiškai nenaudinga palikti dirbti darbuotojus pagal neterminuotas darbo sutartis, nes atleidus darbuotojus pagal tuo metu galiojusius darbo santykius reglamentuojančius įstatymus jiems turėjo būti išmokamos išeitinės pašalpos. Įmonės likvidatorius tokiais ekonomiškai nenaudingais veiksmais pažeidė įmonės kreditorių bei bankrutuojančios įmonės teises“. Atsakovas, kaip įmonės likvidatorius, turėjo galimybę sudaryti su darbuotojais terminuotas darbo sutartis, apibrėžtas tam tikromis aplinkybėmis, arba jas nutraukti ar pratęsti. Remdamasis minėtais argumentais Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad „<...> apeliacinės instancijos teismas, tinkamai įvertinęs byloje surinktus įrodymus, padarė pagrįstą išvadą, kad būtent dėl atsakovo nekvalifikuotų ir ekonomiškai nepagrįstų veiksmų ieškovui

⁵¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje AB „Žalgiris“ v. UAB „Sėnoja“, Nr. 3K-3-207/2004 m., kat. 39.6.2.13, 125.4.

atsirado nuostoliai, kuriuos atsakovas privalo atlyginti.⁵² Šiuo atveju administratoriaus veiksmuose, dėl kurių likviduojama įmonė bei jos kreditoriai patyrė nuostolius, galima įžvelgti atidumo bei rūpestingumo stoką (neatsargumą).

Nagrinėjant teismų praktiką, darytina išvada, jog teisiniuose ginčuose, kilusiuose dėl bankroto administratoriaus veiksmais padarytos žalos ir jos atlyginimo, susiduriama su kelėta problemų, tokių kaip objektyvių duomenų apie įmonės finansinę padėtį pateikimu bei jos, kaip ūkio subjekto, ekonominio, finansinio potencialo (perspektyvumo) vertinimu, taip pat įvertinti konkrečius bankroto administratoriaus veiksmų teisingumą bei tikslingumą.

Teisės pažeidimu padaryta žala, nuostoliai - viena iš bankroto administratoriaus civilinės atsakomybių sąlygų.⁵³ Civilinė atsakomybė bankroto administratoriui kyla tik tuomet, kai administratorius savo veiksmais ar neveikimu padaro turtinę žalą (nuostolius) bankrutuojančiai įmonei, jos darbuotojams, įmonės kreditoriams ar tretiesiems asmenims. Minėtiems subjektams tenka įrodinėti atsiradusius nuostolius.

Analizuojant Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 6 dalyje įtvirtintą normą, kyla klausimas, kokia - sutartinė ar deliktinė civilinės atsakomybės rūšis -⁵⁴, taikoma bankroto administratoriaus atžvilgiu. Reikia paminėti, kad šiame įstatyme įtvirtintas nuostolių, atsiradusių dėl administratoriaus kaltės, atlyginimas yra bendras abiem civilinės atsakomybės rūšims, kadangi sutartinė civilinė atsakomybė gali pasireikšti dvejomis formomis – netesybomis ir nuostolių atlyginimu, o deliktinė – žalos (nuostolių) atlyginimu. Vis dėlto bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės klausimas turi būti sprendžiamas greta su kitomis Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo nuostatomis.

Visais šiais aukščiau išdėstytais atvejais ir panašiais atvejais būtina įrodyti visas keturias administratoriaus civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygas, kas praktikoje sukelia nemažai problemų. Pažymėtina, kad administratoriui už pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai bei pareigos nedaryti savo veiksmais žalos kitam asmeniui pažeidimą, be jau minėtos sutartinės, gali būti taikoma ir deliktinė civilinė atsakomybė. Šiuo atveju pagrindas tokiai atsakomybei atsirasti yra teisės pažeidimas, deliktas. Kadangi Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme nėra detaliai įtvirtintas bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės institutas, teoriškai bankroto administratoriaus atžvilgiu gali būti

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje AB „Žalgiris“ v. UAB „Sėnoja“, Nr. 3K-3-207/2004 m., kat. 39.6.2.13, 125.4.

⁵³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262; 6.249 str..

⁵⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262; 6.245 str. 2 d..

taikomos abi civilinės atsakomybės rūšys: sutartinė bei deliktinė. Taip pat dėl bankroto administratoriui priskiriamų itin plačių funkcijų, pareigų ir įgaliojimų, kartais būna sudėtinga nustatyti ir objektyviai įvertinti, ar būtent dėl minėto subjekto veiksmų kilo žala kitam asmeniui. Apskritai sudėtingumą lemia ir dažna teisės aktų, reglamentuojančių bankroto teisinius santykius kaita, poreikis ginti viešąjį interesą, specifinė bankroto ir bankroto proceso struktūra, bankroto procese dalyvaujančių asmenų gausa bei ypatingas jų šių asmenų teisinis statusas. Dėl šių priežasčių teismui nagrinėjant bankroto administratoriaus veiksmais galimai padarytą žalą, reikalaujama ne tik teisiniu, bet ir ekonominių žinių (įmonių valdymo, atliekamų finansinių operacijų specifikos ir pan.), todėl tinkamas bankroto, bankroto proceso, bankroto administratoriaus civilinė atsakomybės reglamentavimas, padėtų visą šį procesą padaryti sklandesnį, ekonomiškesnį ir operatyvesnį.

2.2.1 Bankroto administratoriaus privalomasis civilinis draudimas

Svarbų vaidmenį bankroto administratoriaus teisių, pareigų bei funkcijų vykdymui, taip pat civilinei atsakomybei vaidina ir 2008 m. gruodžio 9 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu „Dėl administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ priimtos administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės, kurios reglamentuoja bankroto administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutarties sąlygas, draudimo sutarties šalių – draudiko ir draudėjo – ikisutartines ir sutartines teises ir pareigas.⁵⁵

Administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo objektas yra administratoriaus civilinė atsakomybė už draudimo sutarties galiojimo metu administratoriaus ar jo darbuotojų neteisėtais veiksmais, atliekant bankroto procedūras, padarytą žalą. Kaip numatyta minėtų taisyklių 7 straipsnyje, objektas nėra draudėjo civilinė atsakomybė už žalą, padarytą neteisėtais administratoriaus ir (ar) jo darbuotojų veiksmais atliekant bankroto procedūras jų pačių ir jų šeimos narių turtui bei įmonėms, kurių akcijų turi administratorius ir (ar) jo šeimos nariai. Draudimo objektas taip pat nėra draudėjo civilinė atsakomybė už bet kokią kitą jo veiklą, nesušijusią su bankroto procedūrų atlikimu, todėl pravartu išsiaiškinti, kokie yra draudžiami ir nedraudžiami įvykiai. Draudžiamuoju įvykiu laikomi draudimo sutarties galiojimo metu administratoriaus ir (ar) jo darbuotojų atlikti neteisėti veiksmai (veikimas, neveikimas),

⁵⁵ Administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2008 m. gruodžio 9 d. įsakymu Nr. 4-637. Valstybės žinios, 2008, Nr. 145-5839.

atliekant bankroto procedūras, kurie yra pagrindas atsirasti draudėjo civilinei atsakomybei, ir draudėjui ar draudikui pareikštas reikalavimas atlyginti žalą, atitinkantis visas šias sąlygas:

1. „pareikštas dėl nukentėjusiam trečiajam asmeniui padarytos žalos;
2. pareikštas kaip rašytinė pretenzija (rašytinės pretenzijos pareiškimu laikomas ir ieškinio dėl žalos, padarytos neteisėtais administratoriaus ir (ar) jo darbuotojų veiksmais, atlyginimo pateikimas teismui);
3. pareikštas draudimo sutarties galiojimo metu arba per šalių nustatytą ne trumpesnę kaip vienerių metų terminą po sutarties galiojimo pabaigos;
4. pareikštas dėl žalos, kuri atsirado draudimo sutarties galiojimo metu dėl neteisėtų administratoriaus ir (ar) jo darbuotojų veiksmų atliekant bankroto procedūras;
5. pareikštas dėl administratoriaus ir (ar) jo darbuotojų atliktų neteisėtų veiksmų, vykdančių Lietuvos Respublikoje registruoto juridinio asmens bankroto procedūras“.⁵⁶

Taigi, administratoriaus civilinei atsakomybei atsirasti būtina, kad jo elgesys neatitiktų teisės reikalavimų, būtų padarytas teisės pažeidimas, kurio pasekmė - teisės subjektas patiria atitinkamą žalą.

Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme pateikiamas ir nedraudiminių įvykių sąrašas, į kurių įtraukti šie įvykiai:

1. „administratoriaus ir (ar) jo darbuotojų neteisėti veiksmai (veikimas, neveikimas), kuriais padaryta neturtinė žala, jeigu draudimo sutartyje nenustatyta kitaip;
2. žalos padarymas nukentėjusio trečiojo asmens sveikatai ir (ar) gyvybei;
3. tyčiniai administratoriaus ir (ar) jo darbuotojo veiksmai, kuriais padaryta žala;
4. veika, kuria padaryta žala administratoriaus ir (ar) jo darbuotojų šeimos nariams;
5. veika, kuria padaryta žala, užtraukianti administratoriaus ir (ar) jo darbuotojų baudžiamąją atsakomybę;
6. draudėjui administracine ar (ir) drausmine tvarka skirtos baudos, nuobaudos, delspinigiai, netesybos;
7. administratoriaus ir (ar) jo darbuotojo ar trečiųjų asmenų veiksmai, kuriais siekiama neteisėtai gauti draudimo išmoką;

⁵⁶ Administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2008 m. gruodžio 9 d. įsakymu Nr. 4-637. Valstybės žinios, 2008, Nr. 145-5839.

8. bet kokia veika, nesusijusi su bankroto procedūromis;
9. administratoriaus ir (ar) jo darbuotojų veiksmai, sukėlę žalą, padarytą apsvaigus nuo alkoholio, narkotinių ar psichotropinių medžiagų;
10. žalos atsiradimas tiesiogiai ar netiesiogiai nulemtas toliau nurodytų įvykių arba su jais susijusios žalos atsiradimas, neatsižvelgiant į tai, kad žalos atsiradimui ar jos dydžiui galėjo turėti įtakos kitos priežastys ir aplinkybės:
11. žalos padarymas karu, agresija, priešiškais užsienio jėgų veiksmais, karinio pobūdžio veiksmais (neatsižvelgiant į tai, ar buvo paskelbtas karas, ar ne), pilietiniu karu, maištu, revoliucija, sukilimu, vidaus neramumais, pasiekusiais sukilimo, karinės arba neteisėtos jėgos panaudojimo mastą,
12. žalos padarymas bet kokio pobūdžio teroristiniu aktu (pavojaus daugelio žmonių gyvybei ar sveikatai, turtui arba infrastruktūros objektams sukėlimu naudojant arba grasinant panaudoti jėgą, pvz., sprogdinant, padegant, paskleidžiant radioaktyvias, biologines ar chemines kenksmingąsias medžiagas, preparatus ar mikroorganizmus ir panašiai, siekiant politinių, religinių, ideologinių ar etninių tikslų, taip pat paveikti ar įbauginti vyriausybę ir (ar) visuomenę ar jos dalį);
13. žalos atsiradimas, kurį tiesiogiai ar netiesiogiai sukelia programinės įrangos ir visų rūšių mikroprocesorių ir tokius mikroprocesorius turinčių sistemų, įskaitant kompiuterius, sutrikimai, atsiradę ne dėl draudėjo ir (ar) jo darbuotojų kaltės;
14. žalos atsiradimas dėl oro, vandens, žemės užteršimo, tačiau draudžiama draudėjo civilinė atsakomybė už žalą, kilusią dėl staigaus ir netikėto oro, vandens, žemės užteršimo išvalymo (toliau – užteršimas) bei dėl šio užteršimo kilusios žalos trečiųjų asmenų sveikatai ir (ar) gyvybei, turtui, kai tenkinamos visos toliau nurodytos sąlygos:
 - a. galima nustatyti, kad užteršimas įvyko per draudimo apsaugos galiojimo laikotarpį, draudėjui vykdant apdraustą veiklą,
 - b. užteršimas įvyko dėl staiga, netikėtai atsiradusio statinio, įrangos defekto arba užteršimas buvo staigus, netikėtas, nesusijęs su bet kokiais lėtais laipsniškais procesais, tęstiniais veiksmais (neveikimu) ar pasikartojančiais reiškiniais,
 - c. užteršimas buvo draudėjo, aplinkosaugos institucijų pastebėtas ne vėliau kaip per 72 valandas nuo užteršimo atsiradimo pradžios,

- d. žala trečiųjų asmenų sveikatai ir (ar) gyvybei, turtui dėl užteršimo turi kilti ne vėliau kaip per 72 valandas nuo užteršimo atsiradimo pradžios,
- e. užteršimas kilo ne dėl įstatymų ar kitų norminių teisės aktų, viešosios valdžios atstovų teisėtų nurodymų pažeidimo,
- f. draudėjas apie gautą reikalavimą praneša draudikui kaip galima anksčiau, bet ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų po draudimo sutarties galiojimo pabaigos,
- g. jeigu pretenzija kilo dėl verslo liudijimo, juridinio asmens pavadinimo, pramoninio dizaino, prekių ženklų naudojimo ar kitų intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo, jeigu draudimo sutartyje nenustatyta kitaip⁵⁷.

Draudimo suma nustatoma draudiko ir draudėjo susitarimu, atsižvelgiant į draudimo rizikos laipsnį, atsižvelgiant, ar administratorius yra fizinis asmuo, ar juridinis asmuo, į administratoriaus patirtį, administratoriaus darbuotojų, turinčių teisę teikti administravimo paslaugas, skaičių, išmokėtas draudimo išmokas bei kitus kriterijus. Nustatyta draudimo suma nurodoma draudimo liudijime. Minimali administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo suma yra 200 000 litų vienam draudžiamajam įvykiui ir 500 000 litų visiems draudžiamiesiems įvykiams per metus. Dėl draudžiamąjo įvykio išmokėjus draudimo išmoką ir sumažėjus nustatytai minimaliai draudimo sumai, administratorius privalo per 30 dienų apsidrausti civilinę atsakomybę, kad būtų atkurta privalomoji minimali draudimo suma. Administratorius gali pats papildomai draustis administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės draudimu už atliekant bankroto procedūras nukentėjusiems tretiesiems asmenims padarytą žalą.

Jeigu draudėjas laiku nesumoka draudimo įmokos dalies (išskyrus pirmąją draudimo įmokos dalį), nuo nesumokėtos sumos skaičiuojami įstatymų ar draudimo sutarties šalių susitarimu nustatyti delspinigiai ir (ar) palūkanos. Draudėjui nesumokėjus draudimo įmokos dalies draudimo sutartyje nustatytu laiku, draudikas apie tai privalo pranešti draudėjui raštu ir nurodyti, kad per 15 dienų nuo pranešimo gavimo draudėjui nesumokėjus draudimo įmokos ar jos dalies draudimo apsauga bus sustabdyta ir atnaujinta tik draudėjui sumokėjus draudimo įmoką. Draudimo apsaugos sustabdymo metu įvykus draudžiamajam įvykiui draudikas draudimo išmokos nemoka. Jeigu

⁵⁷ Administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2008 m. gruodžio 9 d. įsakymu Nr. 4-637. Valstybės žinios, 2008, Nr. 145-5839.

draudimo apsaugos sustabdymas dėl draudimo įmokos nesumokėjimo tęsiasi ilgiau negu 3 mėnesius, draudikas turi teisę vienašališkai nutraukti draudimo sutartį.⁵⁸

Dėl bankroto administratoriaus veiklos draudimo nuomonę yra išsakiusi ir Europos ekonominio bendradarbiavimo organizacija, kuri pabrėžė bankroto administratoriaus veiklos standartų svarbą, kuriais vadovaujantis bankroto administratorius prisiima pareigas ir atsakomybę už bankrutuojančio subjekto turto administravimą. Atsižvelgiant, kad bankroto administratoriaus veikla kompleksiška, kurios tikslas tinkamai atstovauti visų bankroto proceso dalyvių interesus, todėl būtina, kad bankroto administratoriaus veikla būtų apdrausta, siekiant išvengti galimų nuostolių, atsiradusių dėl bankroto administratoriaus netinkamų pareigų vykdymo ar piktnaudžiavimo savo pareigomis. Bankroto administratoriaus veikos draudimas (tiek privalomas civilinis draudimas, tiek privalomas užstatas/garantija (angl. bond)) yra esminė formalizuoto bankroto administratoriaus pareigų išraiška, apsauganti bankroto dalyvių turtinius interesus.⁵⁹

Būtina atkreipti dėmesį, kad įmonės administratoriaus teisė ir pareiga veikti bankrutuojančios įmonės vardu ir interesais nustatyta Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme. Minėto įstatymo 11 straipsnyje detalai išvardina visas administratoriaus funkcijas, pareigas ir teises. Svarbu tai, kad Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas „nedraudžia administratoriui civilinių įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka įgalioti kitą asmenį atlikti tam tikrus veiksmus, susijusius su turto valdymu, naudojimu ar disponavimu, tačiau atsakomybė už efektyvų bankrutuojančios įmonės turto naudojimą, valdymą bei realizavimą tenka administratoriui.“

Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas įtvirtina kreditorių susirinkimo teisę „spręsti klausimą dėl įmonės veiklos tęstinumo, apribojimų ar nutraukimo, teikti teismui pasiūlymus dėl apribojimų disponuoti įmonės turtu“. Ši nuostata „leidžia įmonės kreditoriams netiesiogiai (per teismą) dalyvauti įmonės valdyme“. Vadinasi, kad administratorius neprisiimtų itin didelių išpareigojimų, kurių įvykdymas būtų užtikrintas įmonės turto įkeitimu, įmonių bankroto „įstatymas numato galimybę įmonės kreditoriams kreiptis į teismą, kad būtų nustatyti tam tikri įmonės turto disponavimu apribojimai“. Anot Salvijos Kavalnės, apribojimais gali būti suinteresuoti tiek visi, tiek pavieniai kreditoriai, nes turto įkeitimu užtikrinti reikalavimai būtų tenkinami pirma eile ir taip nukentėtų kitų eilių kreditoriai. Teismo nustatytų apribojimų nesilaikymas ir jų viršijimas būtų traktuojami kaip neteisėti veiksmai, dėl kurių atsiradusių žalą kreditoriams

⁵⁸ Administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2008 m. gruodžio 9 d. įsakymu Nr. 4-637. Valstybės žinios, 2008, Nr. 145-5839.

⁵⁹ Insolvency Laws in South Asia: recent Trends and Developments [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-03-08]. Prieiga per internetą: < <http://www.oecd.org/dataoecd/42/14/38184124.pdf> > [žiūrėta 2012-03-08].

administratorius turėtų atlyginti įstatymų nustatyta tvarka. Kadangi įmonei tęsiant ūkinę komercinę veiklą teismas gali nustatyti tiek draudžiamas, tiek leistinas šios veiklos ribas, tai įmonės administratoriui viršijant šios nustatytos kompetencijos leistinumą, nuostolius gali patirti ne tik kreditoriai, bet ir pati įmonė, nes įmonės veiklos tęstinumo tikslas yra „mažinti dėl bankroto patiriamus kreditorių nuostolius ir šios veiklos gaunamas pajamas naudoti su šia veikla susijusioms išlaidoms“.⁶⁰

Kitose Europos Sąjungos šalyse bankrutuojančios įmonės administratoriui numatoma griežtesnė atsakomybė. Vokietijoje administratorius yra atsakingas už žalą visiems asmenims, jei pastarasis netinkamai vykdo prievoles, kurias jis privalo atlikti.⁶¹ Jeigu tam tikros skolos negražinamos dėl administratoriaus netinkamų veiksmų, administratorius turi sumokėti kreditoriams kompensaciją.⁶² Prancūzijoje numatoma baudžiamoji atsakomybė, jeigu bankroto administratorius ar kiti bankroto proceso dalyviai tam tikrus veiksmus atlieka savo interesais ir tokiu būdu padarydami žalą kreditoriams.⁶³ Taip pat, teismas turi teisę priteisti iš minėtų asmenų sumą nuostoliams kompensuoti. Bankroto administratorius privalo nemokę įmonę administruoti apdairiai ir atsargiai, pavyzdžiui, Vokietijoje, jei administratorius neatlieka jam pavestų funkcijų, teismas gali skirti jam baudą.⁶⁴

Bankroto administratoriaus privalomas civilinis draudimas yra vienas iš Privalomų draudimų koncepcijoje įtvirtintų draudimų.⁶⁵ Vadinasi, Lietuvos Respublikos Vyriausybė įpareigoja asmenis, siekiančius eiti bankroto administratoriaus pareigas, apsidrausti. Bankroto administratoriaus veiklos svarbą ir atsakingumą, bei galimai savo veiksmais padaryti žalą kitiems asmenims, įrodo ir Vyriausybės suformuluotas privalomo draudimo apibrėžimas: „Privalomasis draudimas – svarbus toms visuomeninės veiklos sritims, kuriose gali būti padaryta didelio masto žala ar draudžiamieji įvykiai dažnai kartojasi, o kaltininkas ne visada gali būti pajėgus (mokus) arba net neketina atlyginti padarytą žalą. Privalomuoju draudimu siekiama apsaugoti viešąjį interesą, kai valstybė įpareigoja galintį padaryti žalą ūkio subjektą ar fizinį asmenį privalomai apsidrausti savo civilinę atsakomybę ar prievolių įvykdymo užtikrinimą, nelaimės atveju garantuoti

⁶⁰ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010, 10 str..

⁶¹ Insolvenzordnung. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-21]. Prieiga per internetą: < <http://www.gesetze-im-internet.de/inso/BJNR286600554.html> > [žiūrėta 2011-12-21].

⁶² Insolvenzordnung. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-21]. Prieiga per internetą: < <http://www.gesetze-im-internet.de/inso/BJNR286600554.html> > [žiūrėta 2011-12-21].

⁶³ Penal Code. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-21]. Prieiga per internetą: <<http://www.legifrance.gouv.fr/html/codestrade/commercetexA.htm>> [žiūrėta 2011-12-21].

⁶⁴ Insolvenzordnung. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-21]. Prieiga per internetą: < <http://www.gesetze-im-internet.de/inso/BJNR286600554.html> > [žiūrėta 2011-12-21].

⁶⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl privalomųjų draudimų koncepcijos patvirtinimo. Valstybės žinios, 2010, Nr.: 151 -7722.

nukentėjusiajam žalos atlyginimą, kartu sudaroma galimybė gauti draudimo apsaugą. Taigi privalomuoju draudimu siekiama apsaugoti didelės nukentėjusių asmenų grupės interesus⁶⁶.

Teoriškai bankroto administratoriaus civilinis draudimas, jo reikalingumas, apsidraudimo tvarka, nustatytos draudimo sumos yra aiškios, tačiau praktikoje vis dėlto kyla problemų. Privalomųjų draudimų koncepcijos 19 punkte numatyta, kad „valstybė, nustatydamą pareigą draustis privalomuoju draudimu, taip pat nustato pareigą draudimo įmonei, turinčiai Draudimo priežiūros komisijos išduotą draudimo veiklos licenciją, suteikiančią teisę vykdyti atitinkamo privalomojo draudimo veiklą, sudaryti privalomojo draudimo sutartį su tos srities draudėju, pateikusiu prašymą ir draudimo sutarčiai sudaryti reikalingus dokumentus.“ Tačiau iš tikrųjų draudėjų galimybės apsidrausti privalomuoju draudimu ribotos, nes šią draudimo veiklą vykdo nedaug draudikų⁶⁷, todėl kyla elementari draudikų pasiūlos trūkumas.

Taip pat nemažai neaiškumų ir diskusijų sukelia, kuo skiriasi privalomasis draudimas ir pareiga draustis, kadangi šiuo metu šios sąvokos yra glaudžiai susijusios ir kartais iš teisės aktų nuostatų sunku atskirti, ar kalbama apie privalomąjį draudimą, ar apie draudėjo pareigą būti sudariusiam draudimo sutartį, kai draudėjas įpareigojamas apsidrausti, tačiau draudimo įmonė neįpareigojama jo apdrausti ir nenustatomos kitos paprastai privalomajam draudimui svarbios sąlygos. Numačius tik pareigą apdrausti civilinę atsakomybę, draudimo sutartys gali būti sudaromos pagal draudikų parengtas savanoriškojo draudimo taisykles, kurių draudimo apsauga ne visada gali atitikti nukentėjusių trečiųjų asmenų interesus, nors juos apsaugoti – privalomojo draudimo tikslas. Reglamentuojant privalomąjį draudimą, pagrindinės privalomojo draudimo sąlygos nustatomos įstatyme, o įprastinės privalomojo draudimo sutarties taisyklės tvirtinamos įstatymo įgyvendinamuoju teisės aktu.⁶⁸ Šiuo atveju - Administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės. Vadinasi, nustatomos šio privalomojo draudimo sutarties sąlygos ir draudimo įmonė įpareigojama sudaryti laidavimo draudimo sutartį su bankroto administratoriumi.

Neaiškumų kelia ir teisės aktuose aiškiai neatskirtas profesinės civilinės atsakomybės privalomasis draudimas nuo bendrosios civilinės atsakomybės draudimo. Lietuvos Respublikos draudimo įstatyme įtvirtinta tik civilinės atsakomybės draudimo

⁶⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl privalomųjų draudimų koncepcijos patvirtinimo. Valstybės žinios, 2010, Nr.: 151 -7722, 6 p..

⁶⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl privalomųjų draudimų koncepcijos patvirtinimo. Valstybės žinios, 2010, Nr.: 151 -7722.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl privalomųjų draudimų koncepcijos patvirtinimo. Valstybės žinios, 2010, Nr.: 151 -7722.

sąvoka – „asmens turtinių interesų, atsirandančių iš galimos civilinės atsakomybės už nukentėjusiam trečiajam asmeniui ir (ar) jo turtui padarytą žalą, draudimas, kai draudiko mokamos draudimo išmokos dydis priklauso nuo nuostolių, kuriuos apdraustasis privalo atlyginti nukentėjusiam trečiajam asmeniui už padarytą žalą, dydžio, tačiau neviršija draudimo sumos, jeigu ji nustatoma draudimo sutartyje.“ O kaip teigiama Privalomųjų draudimų koncepcijoje: „nors profesinės civilinės atsakomybės draudimas – viena iš civilinės atsakomybės draudimo rūšių, tačiau svarbu tiksliai nustatyti reikalavimą draustis privalomuoju profesinės civilinės atsakomybės draudimu, nes šio draudimo objektas iš esmės skiriasi nuo bendrosios civilinės atsakomybės draudimo objekto, kadangi jis susijęs su civiline atsakomybe už žalą, kurią padaro vykdydama savo profesinę veiklą kvalifikuota, turinti licenciją, besilaikanti profesinės etikos taisyklių ir priklausanti profesinei bendrijai asmenų grupė.“

Todėl egzistuojant šiai bankroto administratoriaus civilinio draudimo atsakomybės problematikai, vis dar kyla vienodo teisinio privalomųjų draudimų reglamentavimo, kai įstatymų leidėjas skirtingai suvokia privalomojo draudimo sąlygas. Šias problemas spręsti padėtų nustatyti bendri teisinio privalomųjų draudimų reguliavimo principai ir pagrindinės nuostatos.⁶⁹

Bankroto administratorius teikdamas administravimo paslaugas, savo veiklą orientuoja į atliktų veiksmų rezultatyvumą ir teisinius principus, kurie užtikrina veiklos ir teisėtų lūkesčių apsaugą. Atlikdamas bankrutuojančios įmonės administratoriaus darbą, teismo (kreditorių susirinkimo) bankroto procedūroje paskirtas administratorius vykdo jam teisės aktais pavestas funkcijas.⁷⁰ Šis darbas ir atsakomybė už atliekamų darbų teisėtumą ir teisingumą priklauso nuo administratoriaus kompetencijos, sąžiningumo, kruopštumo ir pareigingumo. Bet kuriuo atveju bankrutuojančios įmonės administratoriaus darbas priklauso nuo jo kontroliuojamų veiksmų, faktų ar aplinkybių, todėl yra visiškai pagrįsta tikėtis, kad tik neatlikus ar netinkamai atlikus tam tikrus jo kompetencijai priskirtus veiksmus, gali kilti klausimas dėl atsakomybės taikymo bei padarytos žalos atlyginimo fiziniams ir juridiniams asmenims.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl privalomųjų draudimų koncepcijos patvirtinimo. Valstybės žinios, 2010, Nr.: 151 -7722.

⁷⁰ VORONECKIENĖ, J. Bankrutuojančios įmonės administratoriaus atsakomybė vykdant mokestines prievoles [interaktyvus]. 2009, Nr. 1 [žiūrėta 2011-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.teisesgidas.lt/modules/sections/index_op_viewarticle_artid_244.html> [žiūrėta 2011-11-12].

3. BANKROTO ADMINISTRATORIAUS INSTITUTAS KROATIJOS RESPUBLIKOJE, LATVIJOS RESPUBLIKOJE IR JUNGTYNĖJE DIDŽIOSIOS BRITANIJOS IR ŠIAURĖS AIRIJOS KARALYSTĖJE: POKYTIS, PANAŠUMAI, SKIRTUMAI

Bankrotas ir bankroto procesas yra reikšminga teisinės sistemos dalis, kuri reikalinga užtikrinti sklandų ekonomikos rinkos funkcionavimą, todėl ir bankroto administratoriaus institutas užima svarbų vaidmenį ne tik Lietuvoje, bet kitose pasaulio šalyse.

Ne išimtis yra Kroatijos Respublika, Latvijos Respublika ir Didžioji Britanija. Šios šalys buvo pasirinktos neatsitiktinai. Pirmiausia pirmosios dvi valstybės kaip ir Lietuva nepriklausomomis tapo panašiu laikotarpiu (Latvija – 1991 m., Kroatija – 1991 m.), nuo kurio šalių valdžios iš naujo pradėjo kurti šalies politinę, socialinę bei ekonominę sistemas, pokyčius įtvirtinant priimant naujus teisės aktus. Antra, Kroatija yra šalis kandidatė tapti Europos Sąjungos nare, todėl svarbu, kad visos šios valstybės sritys, įskaitant ir teisinę, būtų kuo skaidresnės ir aiškesnės, kurios šiai valstybei padės tapti pilnaverte Europos Sąjungos nare. Trečia, Didžioji Britanija – gilią patirtį turinti valstybė, nepaisant teisinės sistemos skirtumų, būtų galima pasimokyti ir šios valstybės gerąją praktiką pritaikyti Lietuvoje.

Visose aukščiau minėtose šalyse, laikui bėgant, keičiantis šių šalių ekonominei politikai, teisinei sistemai, neapsieita be bankroto, bankroto proceso bei bankroto administratoriaus instituto reformų, naujovių įvedimo bei pokyčių, siekiant efektyvesnio bankroto administratoriaus instituto funkcionavimo, todėl toliau šiame darbe bus glaustai aptarta Latvijos, Kroatijos ir Didžiosios Britanijos bankroto administratoriaus veiklą prižiūrinčios institucijos, bankroto administratoriaus pareigos, reikalavimai, siekiantiems užimti šias pareigas, civilinė atsakomybė bei civilinis draudimas.

Už bankroto ir nemokumo klausimus Latvijoje yra atsakinga Nemokumo administravimo agentūra (*angl. the State Agency Insolvency Administration*), kuri taip pat yra atsakinga už bankroto administratorių licenzijų, verstis bankroto administratoriaus veiklą, išdavimą ir kt..⁷¹

Bankroto administratoriaus veiklą, teises ir pareigas bei atsakomybę reglamentuoja Latvijos Respublikos nemokumo įstatymas (*angl. Insolvency Law*). Minėto įstatymo 29 straipsnyje įtvirtinta, jog bankroto administratorius yra atsakingas už šalims, skolininkams, kreditoriams ar kitiems suinteresuotiems asmenims padarytą žalą dėl

⁷¹ Europos Sąjunga [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-01-03] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/youreurope/business/deciding-to-stop/handling-bankruptcy-and-starting-fresh/latvia/index_en.htm> [žiūrėta 2012-01-03].

bankroto administratoriaus ar jo įgalioto atstovo kaltės, tačiau bankroto administratorius neatsako už skolininko ir ankstesnio administratoriaus veikmus ir sandorius, sudarytus iki jam pradėdant atlikti administratoriaus pareigas.

Latvijos Respublikoje norint eiti bankroto administratoriaus pareigas, asmuo privalo būti vyresnis nei 25 metų, turėti aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities teisės ar ekonomikos studijų krypties išsilavinimą ar teisininko profesinį kvalifikacinį laipsnį, mokėti valstybinę kalbą, turintis ne mažesnę nei trijų metų teisinio darbo patirtį.

Taip pat minėtame įstatyme įtvirtinta, jog bankroto administratorius gavęs bankroto administratoriaus pažymėjimą (licenziją) turi užsiregistruoti Valstybinėje mokesčių inspekcijoje mokesčių mokėtoju, deklaruoti praktikos vietą Valstybinėje mokesčių inspekcijoje ir apie tai informuoti Administratorių asociaciją. Administratorius įsipareigoja efektyviai ir vadovaudamasis teisės aktai vykdyti fizinių ir juridinių asmenų nemokumo procedūras. Be šių pareigų administratorius atlieka ir kitas pareigas: dalyvauja teismo posėdžiuose, susijusiuose su administruojamomis fizinių ir juridinių asmenų nemokumo procedūromis; teikia informaciją teismui apie fizinio arba juridinio asmens nemokumo procedūros administravimo eigą, atliekamas nemokumo administravimo procedūras, pateikia informaciją kreditorių susirinkimuose, Nemokumo administravimo agentūrai ir kitoms valstybinėms įstaigoms pagal teisės aktus; per 5 dienas turi informuoti Administratorių asociaciją apie pasikeitusią veiklos praktikos vietą, elektroninio pašto adresą, telefoną, vardą ar pavardę; bendradarbiauja su įgaliotais asmenimis ir institucijomis, kurios pagal teisės aktus, dalyvauja fizinių ir juridinių asmenų nemokumo (bankroto) procesuose; Nemokumo administravimo agentūros prašymu, pateikia informaciją ir dokumentus apie fizinio ar juridinio asmens nemokumo procedūros administravimo eigą, kurią administratorius vykdo ar vykde; administratorius privalo teikti informaciją apie fizinio ar juridinio asmens nemokumo procedūros vykdymą Finansų ir kapitalų rinkų komisijai, jei pagal teisės aktus, nemokumo administravimo priežiūrą vykdo Finansinių ir kapitalo rinkų komisija; yra atsakingas už skundų dėl fizinių ir juridinių asmenų nemokumo administravimo procedūrų vykdymo išnagrinėjimo bei privalo pateikti atsakymą į pateiktą skundą per dvi savaites; pateikia informaciją ir dokumentus teisėsaugos institucijoms, esant įtarimams, kad fizinio ar juridinio asmens nemokumo procedūra turi nusikalstamos veikos požymių. Administratorius įsipareigoja, kad jis arba ji bus pasiekiami nurodytais kontaktais, pasirašytų dokumentų pristatymą paštu, įskaitant elektroniniu parašu pasirašytų dokumentų perdavimu informacinėse sistemose. Vykdydamas fizinio ar juridinio asmens nemokumo administravimą, bankroto

administratorius privalo apskaityti pajamas ir išlaidas pagal buhalterinės apskaitos įstatymą.⁷²

Nemokumo įstatymo 30 straipsnyje taip pat įtvirtintas ir privalomasis bankroto administratoriaus civilinis draudimas, kuris naudojamas tais atvejais, kai bankroto administratorius ar jo įgaliotas atstovas savo veiksmais sukelia nuostolių kreditoriams ar kitiems susijusiems asmenims. Šio straipsnio 2 dalyje numatyta, kad jeigu dėl bankroto administratoriaus veiksmų bankrutuojančio fizinio ar juridinio asmens skolininkai, kreditoriai ar tretieji asmenys patyrė nuostolių, administratorius privalo atlyginti padarytą žalą. Kad būtų užtikrintas žalos atlyginimas Nemokumo įstatyme yra įtvirtintas privalomas civilinis draudimas, kurio draudimo procedūras ir draudimo sumas nustato Latvijos Respublikos Vyriausybė.

Bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės draudimas Latvijoje buvo įtvirtintas 2007 m. gruodžio 18 d. Latvijos Vyriausybei priėmus teisės aktą „Bankroto administratoriaus atsakomybės draudimo ir minimalios darudimo sumos nustatymo taisyklės“ (angl. *Regulations on the Insolvency Administrator's Liability Insurance Policy and the Minimum Cover*), kurios įsigaliojo nuo 2008 m. sausio 1 d.. Šiose taisyklėse buvo numatyta, kad minimalus atsakomybės draudimas yra 5000 latų, tačiau kreditorių susirinkimas turėjo teisę nustatyti ir didesnę draudimo sumą, bet ne didesnę kaip 10 proc. viso skolininko turto remiantis patvirtintu paskutiniu įmonės balansu. Šis teisės aktas neteko galios ir 2010 m. spalio 26 d. Latvijos Vyriausybė priėmė kitą teisės aktą „Bankroto atsakomybės draudimo ir draudimo minimalios sumos nustatymas“ (angl. *Terms of Insolvency Liability Insurance Policy and Minimum Cover Sum*), kuriame buvo nustatyta minimali draudimo, t. y. visų administruojamų procesų per metus suma 30000 latų per metus.

Kroatijos Respublikoje vienas iš svarbiausių bankrotą bei bankroto procesą reglamentuojantis teisės aktas - šios šalies Bankroto įstatymas. Vadovaujantis minėto įstatymo 21 straipsnio 5 dalimis, Teisingumo ministerija parengė taisykles, kurios reglamentuoja reikalavimus bankroto administratoriaus veiklai vykdyti.

Bankroto įstatymo 20 straipsnis apibrėžia reikalavimus, kurie keliami bankroto administratoriui vykdant profesinę veiklą. Vadovaujantis Bankroto įstatymu, išskiriami šie esminiai reikalavimai bankroto administratoriams⁷³:

⁷² Regulations on the Insolvency Administrator's Liability Insurance Policy and the Minimum Cover. [interaktyvus]. 2007 m. gruodžio 18 d.. Nr. 909. "LV", 2007, Nr. 206 (3782). [žiūrėta 2011-12-21]. Prieiga per internetą: < http://ec.europa.eu/youreurope/business/deciding-to-stop/handling-bankruptcy-and-starting-afresh/latvia/index_en.htm > [žiūrėta 2011-12-21].

1. tik fiziniai asmenys gali vykdyti bankroto administratoriaus veiklą;
2. bankroto administratorius turi turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą;
3. asmuo turi išlaikyti bankroto administratoriaus egzaminą.

Asmuo, atitinkantis aukščiau įvardintus reikalavimus, bankroto administratoriaus veiklą gali vykdyti, kai yra įtrauktas bankroto administratorių sąrašą.

Vadovaujantis Kroatijos Respublikos Bankroto įstatymu, fiziniams asmenims, ketinantiems užsiimti bankroto administratoriaus praktika, keliami specialieji reikalavimai:

1. reikalinga verslo administravimo patirtis, bankroto procedūros administravimui;
2. įstatyme numatyta reikalinga kvalifikacija.⁷⁴

Atsižvelgiant į bankroto administratoriaus veiklos kompleksiskumą, kuris apima kreditorių interesų atstovavimą, tinkamą bankrutuojančios įmonės turto valdymo procesą, teismo nutarčių vykdymą, teisės aktų nustatyta tvarka bankroto administratoriai disponuoja suteiktomis teisėmis bei prisiima įsipareigojimus profesinėje veikloje, bankroto administratoriaus egzaminas yra svarbus etapas asmens kvalifikacijai patikrinti.

Bankroto administratorius egzaminas suteikia galimybę patikrinti ir įvertinti kandidato į bankroto administratorius žinias, reikalingas bankrutuojančios įmonės administravimui. Egzamino metu įvertinamos kandidato žinios šiose srityse:

1. įmonių bankroto procedūrų vykdymo supratimas vadovaujantis Bankroto įstatyme numatytais nuostatomis;
2. bankroto procesinių dokumentų ir procedūrų administravimas, užtikrinant tinkamą atstovaujant kreditorių (fizinių ir juridinių asmenų) interesus;
3. skirtingų fizinių asmenų teisinių formų ypatybių išmanymas bei Kroatijos Respublikos teisės aktų nustatyta administruoti bankrutuojančius subjektus.

Šie profesiniai įgūdžiai ir žinios svarbios bankroto administratoriaus funkcijų ir pareigų vykdymui, bei garantuoja, kad asmuo paskirtas bankroto administratorius pareigoms vykdyti, kvalifikuotai bei teisės aktų nustatyta tvarka atstovaus bankrutuojančio subjekto ir kreditorių interesus. Bankroto administratorius prisiimdamas įstatymų tvarka numatytas teises, prisiima pareigas ir atsakomybę bankroto procedūroje. Viena iš jų - pradėjus eiti bankroto administratoriaus pareigas, pareiga apsidrausti civiline atsakomybe draudimo kompanijoje. Civilinio draudimo sumą nustato bankroto teisėjas.

⁷³ Contemporary Tendencies in International Insolvency Law – the Role of Insolvency Administrators [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-01-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.seelawschool.org/Uploads/gtz2008-en-contemporary-tendencies-international-insolvency-law.pdf>> [žiūrėta 2012-01-05]. 20 str..

⁷⁴ Bankruptcy Act (Official Gazette: 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 197/03, 187/04, 82/06). [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.vlada.hr/en/preuzimanja>> [žiūrėta 2011-12-28].

Civilinio draudimo įmokos dydis priklauso nuo bankrutuojančiam subjektui priklausančio turto bei bankroto procedūros kompleksiskumo.⁷⁵

Civilinės atsakomybės draudimas bankroto procedūrose sietinas ne tik su bankrutuojančio subjekto bankroto administratoriaus galimos žalos padarymu, bet ir kitais bankroto procedūros dalyviais, tačiau pažymėtina, kad civilinės atsakomybės draudimas privalomas tik bankroto administratoriui.

Bankroto įstatyme numatyta, jog pagrindinė civilinio draudimo reikalingumo priežastis - bankroto procedūros dalyvių interesų apsauga. Visgi pabrėžtina, jog draudimo įmoka, priklausanti nuo bankrutuojančio subjekto turto, yra mokama iš bankrutuojančio subjekto lėšų, o ne iš asmeninių bankroto administratoriaus lėšų. Tais atvejais, kai dėl subjekto nemokumo yra inicijuojama bankroto procedūra, kurią pradėjus paaiškėja, kad nemokus subjektas nedisponuoja pakankamomis lėšomis, iš kurių būtų galima sumokėti civilinės atsakomybės draudimo įmoką, teisėjas nenustato civilinės atsakomybės draudimo dydžio. Dažnai minėtais atvejais nemokūs subjektai, vadovaujantis Bankroto įstatymo 63 straipsniu, nėra administruojami dėl lėšų nepakankamumo. Tais atvejais, kai bankrutuojantis subjektas turi pakankamai lėšų civilinės atsakomybės draudimo įnašui, remiantis Bankroto įstatymo nuostatomis, bankrutuojantis subjektas gali tęsti veiklą teisės aktų nustatyta tvarka. Civilinės atsakomybės draudimas yra esminė sąlyga administruoti bankrutuojantį subjektą, kurio polisas įsigijamas draudimo kompanijoje.

Kroatijos Draudimo Biuro valdyba 1998 m. vasario 11 d. patvirtino bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės sąlygas. Remiantis minėtomis sąlygomis yra apibrėžiamos civilinės atsakomybės draudiko (draudimo kompanija) bei draudėjo (bankroto administratoriaus) sąvokos, kurių pagrindas draudimo polisas, apmokėtas iš bankrutuojančio subjekto lėšų. Draudimo poliso turėtojas yra bankroto administratorius, arba, kaip numatyta Bankroto įstatyme, laikinai, esant bankroto administratoriaus nušalinimui nuo bankroto procedūros, poliso turėtoju gali būti teisėjas.

Bankroto administratoriaus profesinės veiklos draudimo polisas apima bankroto administratoriaus padarytą žalą visiems administruoto bankrutuojančio subjekto suinteresuotiems dalyviams, kai žala atsiranda dėl bankroto administratoriaus kaltės pažeidus Bankroto įstatymo nuostatas.

Kriterijai, kuriais remiantis nustatoma draudimo įmokos suma:

1. bankrutuojančio subjekto turtas;
2. bankrutuojančio subjekto turto ir kreditorių reikalavimų santykis;

⁷⁵ Bankruptcy Act (Official Gazette: 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 197/03, 187/04, 82/06). [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-28]. Prieiga per internetą: < <http://www.vlada.hr/en/preuzimanja> > [žiūrėta 2011-12-28]. 28 str. 5 d..

3. draudžiamos sumos dydis;
4. kitos svarbūs faktoriai, turintys įtakos draudimo įmokai.

Bazinė draudimo suma, nustatyta Kroatijos draudimo biuro (angl. *Croatian Insurance Bureau*), už kiekvieną draudiminį siekia 335,00 Kroatijos kunų bei galioja tik Kroatijos Respublikoje. Bazinis draudimas padengia iki 25 proc. gryno finansinio nuostolio. Pažymėtina, kad bankroto administratorius be privalomojo bazinio draudimo, gali savo veiklą drausti papildomu draudimo polisu, kurio suma nėra reglamentuota teisės aktuose.⁷⁶

Bankroto administratorius turėdamas civilinės atsakomybės draudimo polisą apdraudžia bankrutuojančio subjekto procese dalyvaujančių šalių interesus dėl galimos žalos, kuri pažeistų bankroto procedūros dalyvių interesus. Draudimo rizika iš esmės sietina su draudimo poliso turėtojo (bankroto administratoriaus) veiksmis, kurie sąlygoja žalos bankrutuojančiam subjektui atsiradimą, taip pažeidžiant bankroto proceso dalyvių interesus. Draudiminiu įvykiu traktuojamas bankroto administratoriaus padaryti veiksmai arba netinkamai atliktos pareigos, dėl kurių pažeidžiami bent vieno iš bankroto proceso dalyvių interesai.

Teisės aktų numatyta minimali civilinės atsakomybės draudimo įmokos suma, priklausanti nuo bankrutuojančio subjekto disponuojamų lėšų. Taip pat yra reglamentuota ir maksimali civilinės atsakomybės draudimo įmoka. Tais atvejais, kai padaryta žala yra didesnė nei draudiminė suma, šalis, dėl kurios atsirado žala (pvz., bankroto administratorius) yra asmeniškai atsakingas dėl patirtos žalos dalies viršijančios draudiminę sumą. Tokiu atveju, kai dėl bankroto administratoriaus veiklos arba netinkamai vykdytų pareigų bankroto proceso dalyviai patiria žalą, kuri viršija draudiminę sumą, bankroto administratorius laikomas atsakingu už padarytą žalą asmeninėmis lėšoms.

Pabrėžtina tai, kad draudikas (draudimo kompanija) parduodamas draudimo polisą draudėjui (bankroto administratoriui) įsipareigoja:

1. išnagrinėti draudiko atsakomybę dėl patirtos žalos;
2. atstovauti draudimo poliso turėtoją (bankroto administratorių) bylinėjimosi procedūrose, tais atvejais, kai bankroto proceso dalyviai kreipiasi teismą dėl patirtos žalos.

⁷⁶ Bankruptcy Administrators Professional Indemnity Insurance [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-01-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.euroherc.hr/liability/bankruptcy-administrators-professional-indemnity-insurance>> [2012-01-23].

Teisės aktuose numatyta, kad draudikas privalo informuoti draudiką per 15 dienų, jei pasikeičia draudimo poliso turėtojas (bankroto administratorius), laikinai draudimo poliso turėtoju tampa teisėjas, kol yra paskiriamas naujas bankroto administratorius.

Bankroto administratoriaus atsakomybė apibrėžta Bankroto įstatymo 28 straipsnyje, kuri reglamentuoja šiuos civilinės atsakomybės aspektus:

1. bankroto administratoriaus padarytą žalą bankroto procedūroje;
2. atsakomybės kompetencijos ribos;
3. bankroto administratoriaus atsakomybę prieš kreditorius;
4. teisė kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo;
5. bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės draudimas.

Bankroto įstatymo 28 straipsnio 1 dalyje konstatuojama, kad „bankroto administratorius įpareigotas kompensuoti žalą, atsiradusią dėl neteisėtų veiksmų ir/arba netinkamai vykdomų pareigų, visiems bankroto proceso dalyviams“. Atsakomybės sąvoka įstatyme sietina su prezumpcija, kad dėl asmens kaltės padarytos žalos, dėl kurios nukentėjusioji šalis turi teisę prašyti kompensacijos patirtai žalai atlyginti.⁷⁷ Įmonės bankroto procese bankroto administratorius gali būti šalis, dėl kurios bankroto proceso dalyviai gali patirti žalą. Pažymėtina, kad Kroatijos Bankroto įstatyme nėra konkrečiai įvardijamos šalys, bet apibrėžiama kaip „visi bankroto proceso dalyviai“.

Remiantis Boris Viznar teisės teorija, žalos samprata sietina su nukentėjusia šalimi bei šalis, dėl kurios veiksmų buvo padaryta žala, t.y, egzistuoja priežastinis ryšys tarp patirtų nuostolių ir žalingos veikos (*lot. causal nexus*). Atsižvelgiant į bankroto procedūros sudėtingumą ir kompleksiskumą, atsiranda galimybė, kad bankroto proceso etape dėl bankroto administratoriaus veiksmų gali nukentėti bankroto proceso dalyviai. Anot N. Markovic, tikėtina, kad didžiausia tikimybė, jog bankrutuojančio subjekto kreditoriai dėl bankroto administratoriaus neteisėtų veiksmų, nevykdomų arba netinkamai vykdomų pareigų atlikimo gali patirti žalą. Nagrinėjant bankroto administratoriaus atsakomybę dėl padarytos žalos bankroto proceso dalyviams, remiantis teisės aktų nuostatomis dėl veiksmų teisėtumo, Bankroto įstatymo nuostatos taikomos kaip *lex specialis*, t. y. bankroto administratoriui priskiriamos pareigos tesies aktų nustatyta tvarka, kurias turi vykdyti, siekiant apsaugoti bankroto proceso dalyvių teises.⁷⁸ Pažymėtina, kad Bankroto įstatymo 28 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nuostata, kad bankroto administratorius nėra atsakingas už bankroto proceso dalyvių patirtus

⁷⁷ Bankruptcy Act (Official Gazette: 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 197/03, 187/04, 82/06). [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-28]. Prieiga per internetą: < <http://www.vlada.hr/en/preuzimanja> > [žiūrėta 2011-12-28]. 28 str. 5 d..

⁷⁸ VIZNER, B.; GORENC, V. Commentary to the Law of Obligations. Zagreb, 2005.

nuostolius, sukeltų bankroto proceso veiksmų, už kurių priėmimą buvo atsakingas teismas.

Didžiosios Britanijos bankroto administratoriaus instituto atvejis yra kur kas sudėtingesnis ir painesnis nei iki tol nagrinėtų šalių bankroto. Svarbiausi Anglijoje bankroto administratoriaus (angl. *insolvency practitioner*) veiklos aspektus reglamentuoja Nemokumo įstatymas (angl. *Insolvency Act*), kuris pakeistas Įmonių įstatymu 2002 m. (angl. *Enterprise Act*), Įmonių direktorių diskvalifikavimo įstatymas (angl. *Company Director Disqualification Act*), Bendrovių įstatymas (angl. *Companies Act*) ir Bankroto administratoriaus veiklos taisyklės (angl. *Insolvency Practitioners Regulations*). Nemokumo procedūrų administravimas Anglijoje turi galias tradicijas, kurios per paskutinius 25 metus labai keitėsi bei buvo ženkliai modernizuotos tiek 2002 m., tiek 2005 m. keičiant bei papildant bankroto, bankroto proceso reglamentavimą.⁷⁹

Įmonių bankroto procedūros Anglijoje skirstomos į administravimą, likvidavimą, įkaito turėtojo administratoriaus paskyrimą bei įmonių savanorišką susitarimą. Nemokaus juridinio asmens administravimo procedūros tikslas – rasti geresnį būdą atsiskaityti su kreditoriais, kurių interesus, kaip ir aukščiau analizuotose šalyse, gina bankroto administratorius. Tai teismo pradedama procedūra, kurios vykdymui paskiriamas bankroto administratorius. Teismas gali stebėti administratoriaus veiksmus, o kreditoriai gali kreiptis į teismą, jeigu mano, kad administratorius veikia ar ketina veikti nesąžiningai ir galėtų pakenkti kreditorių interesams. Bankroto procedūrų tikslas yra užtikrinti skolininko (įmonės) turtą kreditoriams, t. y. proporcingam jo paskirstymui. Dėl šios priežasties, teisiniai veiksmai ir teismo sprendimų įgyvendinimas administruojamos įmonės atžvilgiu yra sustabdomi, kol galutinai nebus įgyvendintos nemokumo procedūros. Šis laikotarpis vadinamas nemokumo moratoriumu. Kai įmonės administravimą perima bankroto administratorius arba kai ketinama tai padaryti, įsigalioja moratoriumas, dėl kurio, be kitų pasekmių, numatoma, kad kreditoriai negali pareikšti bendrovei ieškinio.

Didžiojoje Britanijoje, kaip ir Latvijoje, Kroatijoje ir Lietuvoje, asmeniui, siekiančiam eiti bankroto administratoriaus pareigas keliami tam tikri reikalavimai:

1. asmuo turi būti išlaikęs bankroto administratoriaus egzaminą;
2. turėti ne mažesnę nei trijų metų patirtį nemokių subjektų administravimo srityje bei ne mažesnę nei 600 valandų savarankiško darbo administruojant nemokų subjektą;
3. įsigijęs bankroto administratoriaus veiklos užstatą/garantiją;

⁷⁹ The Insolvency Service [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-28]. Prieiga per internetą: < <http://www.insolvency.gov.uk/> > [žiūrėta 2011-12-28].

4. dalyvauti tęstiniuose bankroto administratoriaus mokymuose.⁸⁰

Bankroto administratoriaus veiklos tikslas ir atsakomybės sritys reglamentuotos Bankroto administratoriaus veiklos taisyklėse Nr. 524 (2005):

1. tinkamai atstovauti kreditorių interesus bei vykdyti teisės aktuose nustatyta tvarka subjekto administravimo procedūrą;

2. atsakyti už administruojamo subjekto patirtą žalą/nuostolį;

3. apgavystės ar nesąžiningos veiklos atvejais atsako teisės aktų nustatyta tvarka.

Skirtingai nei Lietuvoje, remiantis Bankroto administratoriaus veiklos taisyklių Nr. 524 (2005) nuostatomis, bankroto administratorius savo veiklai turi gauti administratoriaus veiklos užstatą/garantiją (angl. *bond*), kuria galima padengia iki 250 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų vertės padarytą žalą, kuri atsirado dėl bankroto administratoriaus piktnaudžiavimo ir/arba nesąžiningos veiklos. Specifinė baudos suma (angl. *specific penalty sum*) mokama už kiekvieną administruojamą subjektą, kurios dydis priklauso nuo administruojamo subjekto turto.⁸¹

Nustatant bankrutuojančio subjekto turto vertę, išskyrus atvejus, kurie yra reglamentuoti įstatymuose, egzistuoja tam tikri rodikliai, kuriais vadovaujantis tikrinami duomenų tikslumas. Tai yra:

1. finansiniai ir buhalterinės apskaitos duomenys;

2. areštuoto turto informacija.

Bankroto administratorius privalo registruoti administruojamų subjektų bylas bei administruojamų subjektų disponuojamą turtą ir kiekvieną mėnesį pateikti bankroto administratoriaus veiklos užstato/garantijos laiduotojui, šią informaciją:

1. administruojamų subjektų pavadinimai;

2. atvejus, kai bankroto administratorius yra nušalinamas arba nusišalina nuo tam tikro administruojamo subjekto administravimo;

3. atvejus, kai bankroto administratorius turi padidinti užstato/garantijos sumą (pvz., kai randama papildomo administruojamo subjekto turto);

⁸⁰ The Insolvency Service [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.insolvency.gov.uk/>> [žiūrėta 2011-12-28].

⁸¹ Department for Business Innovations and Skills [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-02-15]. Prieiga per internetą: <[http://www.bis.gov.uk/insolvency/insolvencyprofession/Regulation/insolvency%20bonds#european insolvency practitioners](http://www.bis.gov.uk/insolvency/insolvencyprofession/Regulation/insolvency%20bonds#european%20insolvency%20practitioners)> [žiūrėta 2012-02-15].

4. atvejus, kai bankroto administratorius turi sumažinti specifinės įmokos sumos dydį dėl administruojamo subjekto turto vertės sumažėjimo (pvz., kai dalis turto yra parduodama).⁸²

Minėtame teisės akte įtvirtinta ir bankroto administratoriaus atsakomybės ir patirtos žalos bei nuostolių ribos:

1. mokestis už kiekvieną bylą (specifinė baudos suma; angl. *specific penalty sum*) dėl galimos patirtos žalos ir nuostolių patirtų dėl bankroto administratoriaus nesąžiningos veiklos;

2. bendroji baudos suma (angl. *general penalty sum*) dengia bankroto administratoriaus padarytą žalą ir nuostolius dėl nesąžiningos veiklos, kai žalos suma neviršija 250 000 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų. Paprastai bendrosios baudos sumos veiklos užstatas/garantija atnaujinama kas metus;

3. tais atvejais, kai bankrutuojančio subjekto turtas yra ne didesnis nei 5000 svarų sterlingų, nustatoma 5000 svarų sterlingų dydžio specifinė baudos suma (angl. *specific penalty sum*);

4. tais atvejais, kai bankrutuojančio subjekto turtas didesnis nei 5000000 svarų sterlingų, nustatoma 5000000 svarų sterlingų dydžio specifinė baudos suma (angl. *specific penalty sum*).

Bankroto administratoriaus veiklos užstatas/garantija (angl. *bond*) yra esminė sąlyga vykdyti profesinę bankroto administratoriaus veiklą, kurią turi patvirtinti atsakinga valstybės institucija. Veiklos užstatas yra garantija, kurią patvirtintina laiduotojas, dėl galimai patiriamų nuostolių ir žalos, kuri gali būti patirta dėl bankroto administratoriaus veiksmų ar nesąžiningos veiklos. Bankroto veiklos užstatą/garantiją sudaro du elementai: bendroji įmokos suma (angl. *general penalty sum*) bei specifinė įmokos suma (angl. *specific penalty sum*). Veiklos užstatas/garantija nėra profesinės veiklos draudimas ir nedengia nuostolių, atsiradusių dėl bankroto administratoriaus aplaidžios veiklos. Didžioji dalis bankroto administratorių Anglijoje draudžia profesinę veiklą, nors teisės aktuose tokios prievolės nėra nustatyta.

Analizuojant tiek Latvijos Respublikos, tiek Kroatijos Respublikos, tiek Lietuvos Respublikos bei Didžiosios Britanijos bankroto administratoriaus institutą, akivaizdu, jog visose šiose šalyse šis institutas itin svarbus, kuriam pavedamas platus įvairių bei

⁸² Department for Business Innovations and Skills [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-02-15]. Prieiga per internetą: [http://www.bis.gov.uk/insolvency/insolvencyprofession/Regulation/insolvency%20bonds#european insolvency practitioners](http://www.bis.gov.uk/insolvency/insolvencyprofession/Regulation/insolvency%20bonds#european%20insolvency%20practitioners) [žiūrėta 2012-02-15].

atsakingų funkcijų spektras. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nagrinėtų šalių teisės aktuose paprastai bankroto administratorius, jo civilinė atsakomybė apibrėžiama pasiremiant keliais, panašiais, tarpusavyje susijusiais ir reikšmingais kriterijais. Nenuostabu, kad siekiant užtikrinti šių subjektų teisėtą, skaidrų bei sklandų darbą, teisės aktais numatyti tam tikri saugikliai: būtina tam tikra kompetencija, valstybinė institucija kontroliuojanti bankroto administratoriaus veiklą ir kiti aspektai (žr. 4 priedas), kurie turi tam tikrų skirtumų. Pirmiausia skirtingai nei pirmose dviejose minėtose valstybėse, Lietuvoje bankroto administratoriumi gali būti tiek fizinis, tiek juridinis asmuo. Taip pat skiriasi ir išsilavinimo reikalavimai: Lietuvoje, kaip ir Latvijoje, šias pareigas gali užimti asmuo turintis aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities teisės ar ekonomikos studijų krypties išsilavinimą (teisės ar ekonomikos bakalauro ir teisės ar ekonomikos magistro kvalifikacinį laipsnį) ar teisininko profesinį kvalifikacinį laipsnį (vienpakopį teisinį universitetinį išsilavinimą). Kroatijos teisės aktai nurodo, kad toks asmuo turi turėti aukštąjį išsilavinimą ir nekonkretizuoja, kokios srities išsilavinimas reikalingas.

Vienas iš pagrindų ir ryškiausių skirtumų yra Didžiosios Britanijos bankroto administratoriui užstato/garantijos būtinumas bei civilinio draudimo neprivalomumas. Neanalizuojant vartojamų sąvokų skirtumų, vertinant bendrais bruožais, galima teigti, kad Didžiojoje Britanijoje užstatas/garantija didžia dalimi atitinka tiek Lietuvoje, tiek Latvijoje bei Kroatijoje privalomąjį civilinį draudimą. O civilinį draudimą, kuris vadovaujantis Didžiosios Britanijos teisės aktais nėra privalomas, bet kaip anksčiau buvo minėta, dažnai bankroto administratoriai savo veiklą draudžia šiuo draudimu, galima vertinti kaip papildomą savanorišką vykdomos veiklos saugiklį, kuris papildomai užtikrina bankroto administratoriaus veiksmams ar neveikimu padarytą žalą atlyginimą.

Toliau lyginant bankroto administratoriaus civilinę atsakomybę, visose minėtose šalyse išryškėja pagrindiniai aspektai: šio subjekto padaryta žala bankroto procedūroje, atsakomybės ribos, kurios atskleidžia bankroto administratoriaus civilinę atsakomybę. Bankroto administratoriui atlikus tam tikrus veiksmus, kurie atlikti netinkamai arba peržengia jo kompetencijos ribas ir tam tikrais atvejais dėl šių veiksmų kilus žalai, žala atlyginama iš bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės draudimo (Didžiosios Britanijos atveju iš užstato/garantijos), siekiant apginti ne tik bankroto proceso dalyvių interesus, bet ir viešąjį interesą.

IŠVADOS

1. Bankrotas yra vienas iš sudėtingiausių ir seniausių visuomeninių reiškinių, kurių viena iš problemų – nesugebėjimas vykdyti įsipareigojimus kreditoriams ir tikslas - kuo teisingiau užtikrinti civilinės apyvartos dalyvių teisių apsaugą esant nemokiam skolininkui. Bankroto administratorius yra vienas iš pagrindinių subjektų, tiesiogiai dalyvaujančių įmonės bankroto procese. Dėl vykdomos veiklos bei atliekamų funkcijų, šio subjekto teisinis statusas pasižymi tam tikra specifika. Viena iš pagrindinių bankroto administratoriaus veiklos, iš kurios gali kilti civilinė atsakomybė, yra bankroto administratoriaus atstovavimo problematika, t. y. kieno interesus, bankrutuojančios įmonės ar kreditorių interesus minėtas subjektas privalo atstovauti. Dėl priešingų interesų konflikto administratoriaus teisinis statusas sukelia įvairių teorinių bei praktinių diskusijų.
2. Apibendrinant, galima teigti, jog vienas iš sudėtingiausių momentų yra iš bankroto administratoriaus vykdomų funkcijų ir veiksmų kilusios žalos bei nuostolių nustatymas ir įvertinimas. Pirmiausia dėl bankroto administratoriui priskirtos plačios kompetencijos. Antra - dėl bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės apibrėžtumo ir konkretumo trūkumo.
3. Vertinant ir nagrinėjant Lietuvos teismų praktiką darytina išvada, jog kiekvienas konkretus bankroto administratoriaus veiksmas ar neveikimas, dėl kurio galimai buvo padaryta žala suinteresuotiems asmenims, pasižymi individualumu, tačiau nagrinėjami lygiagrečiai su bankroto administratoriaus veiklos vykdymo principais, priskirtomis pareigomis ir teisėmis.
4. Analizuojant teisės aktus, susijusius su bankroto procesu bei bankroto administratoriumi, nustatyta, jog teisės aktuose reglamentuojančiuose bankroto administratoriaus pareigas, teises bei kitus jo veiklai būtinus aspektus, nėra detalizuota šio subjekto civilinė atsakomybė, dėl ko kyla neapibrėžtumo bei aiškumo trūkumo problematika, todėl kilus klausimui, ar buvo padaryta žala, taikomos Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtintos sąlygos civilinei atsakomybei atsirasti ir bylose, kuriose bankroto administratoriui reiškiami reikalavimai dėl žalos atlyginimo, teismai turi spręsti dėl kiekvienos iš jų. Tokio pobūdžio bylose ieškovai privalo įrodyti neteisėtus atsakovo veiksmus, padarytas žalos ir neteisėtų veiksmų bei žalos priežastinį ryšį. Teismui nustatčius, kad atsakovas padarė neteisėtus veiksmus, kurie lėmė žalos atsiradimą, kaltė

preziumuojama, kurią paneigti ir įrodyti, kad nėra atsakovo kaltės dėl atsiradusios žalos, turi pats atsakovas.

5. Nagrinėjant skirtingų valstybių bankroto administratoriaus institutą, darytina išvada, jog kiekvienoje šių valstybių teisinėje sistemoje yra įtvirtintas bankrotas, bankroto procesas, bankroto administratoriaus institutas. Nepaisant skirtingos šių šalių ekonominės, politinės, socialinės sistemos bei skirtingos istorijos ir patirties, nepaisant skirtingų vartojamų sąvokų ir apibrėžimų, akivaizdu, jog bankroto administratoriaus institutas itin svarbus visose šiose šalyse bei jų teisinėje sistemoje. Vienas iš akivaizdžiausių ir didžiausių skirtumų bankroto administratoriaus institute Lietuvoje ir lyginamų šalių yra bankroto administratoriaus draudimo reglamentavimas. Didžiojoje Britanijoje, kur nėra privalomo civilinio draudimo. Taip pat bendrai lyginant visas šias šalis, galima daryti išvadą, jog Didžioji Britanija yra labiausiai pažengusi bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės reglamentavime ir su tuo susijusios problematikos sprendimuose. Nagrinėjant kitas šalis ir jų ginčų gausą, manytina, jog šiose valstybėse dėl patirties stokos, dažnesnių ekonomikos politikos svyravimų, kyla kur kas daugiau ginčų ir bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės atvejų.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262;
2. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 64-1914;
3. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010;
4. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340;
5. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2003, Nr. 94-4246;
6. Penal Code. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-21]. Prieiga per internetą: <<http://www.legifrance.gouv.fr/html/codestradsuits/commercetexA.htm>> [žiūrėta 2011-12-21];
7. Insolvency Law. [interaktyvus]. 2007 m. lapkričio 1 d. Nr. 188. “LV”, 2007 Nr. 188 (3764). [žiūrėta 2011-12-21]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/youreurope/business/deciding-to-stop/handling-bankruptcy-and-starting-a-fresh/latvia/index_en.htm> [žiūrėta 2011-12-21];
8. Bankruptcy Law (Official Gazette: 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 197/03, 187/04, 82/06). [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.vlada.hr/en/preuzimanja>> [žiūrėta 2011-12-28];
9. Law on Enforced Settlement, Liquidation and Bankruptcy (Official Gazette: 54/94). [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.vlada.hr/en/preuzimanja>> [žiūrėta 2011-12-28];
10. Regulations on the Insolvency Administrator's Liability Insurance Policy and the Minimum Cover. [interaktyvus]. 2007 m. gruodžio 18 d. Nr. 909. “LV”, 2007, Nr. 206 (3782). [žiūrėta 2011-12-21]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/youreurope/business/deciding-to-stop/handling-bankruptcy-and-starting-a-fresh/latvia/index_en.htm> [žiūrėta 2011-12-21];
11. Administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2008 m. gruodžio 9 d. įsakymu Nr. 4-637. Valstybės žinios, 2008, Nr. 145-5839;

12. Terms of Insolvency Liability Insurance Policy and Minimum Cover Sum. [interaktyvus]. 2010 m. spalio 26 d. Nr. 1005. "LV", 2010, Nr. 172 (4364); [žiūrėta 2011-12-21]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/youreurope/business/deciding-to-stop/handling-bankruptcy-and-starting-afresh/latvia/index_en.htm> [žiūrėta 2011-12-21];
13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl privalomųjų draudimų koncepcijos patvirtinimo. Valstybės žinios, 2010, Nr.: 151 -7722.

Specialioji literatūra:

1. Bankroto priežiūros agentūra (angl. Bankruptcy Supervision Agency) [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-28]. Prieiga per internetą: <<http://alsu.gov.rs/bap/code/navigate.jsp?Id=1>> [žiūrėta 2011-12-28];
2. Bankruptcy Administrators Professional Indemnity Insurance [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-01-23]. Prieiga per internetą: <<http://www.euroherc.hr/liability/bankruptcy-administrators-professional-indemnity-insurance>> [2012-01-23];
3. Contemporary Tenencies in International Insolvency Law – the Role of Insolvency Administrators [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-01-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.seelawschool.org/Uploads/gtz2008-en-contemporary-tendencies-international-insolvency-law.pdf>> [žiūrėta 2012-01-05];
4. Europos Komisija [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-13]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/youreurope/business/deciding-to-stop/handling-bankruptcy-and-starting-afresh/lithuania/index_lt.htm> [žiūrėta 2011-11-13];
5. Europos Sąjunga [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-01-03] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/youreurope/business/deciding-to-stop/handling-bankruptcy-and-starting-afresh/latvia/index_en.htm> [žiūrėta 2012-01-03];
6. Europos Sąjunga [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-01-05]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/youreurope/business/managing-business/handling-financial-difficulties/latvia/index_en.htmvu> [žiūrėta 2012-01-05];
7. Insolvency Laws in South Aia: Recent Trends and Developments [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-03-08]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/dataoecd/42/14/38184124.pdf>> [žiūrėta 2012-03-08].

8. Insolvency Regulations Have Been Developed [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-01-05]. Prieiga per internetą: <<http://bnn-news.com/insolvency-regulations-have-been-developed-1871>> [žiūrėta 2012-01-05];
9. Insolvenzordnung. [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-21]. Prieiga per internetą: <<http://www.gesetze-im-internet.de/inso/BJNR286600554.html>> [žiūrėta 2011-12-21];
10. Italų – lietuvių kalbos žodynas Dizionario Italiano – Lituano. Vilnius, 1993;
11. Įmonių bankroto valdymo departamentas [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-03-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankrotodep.lt/Administratoriai.php?Tipas=6>> [žiūrėta 2012-03-03].
12. Įmonių bankroto valdymo departamentas prie ūkio ministerijos [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-16]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankrotodep.lt/Aktai.php?Tipas=1>> [žiūrėta 2011-11-16];
13. KAVALNĖ, S.; MIKUCKIENĖ, V.; NORKUS, R.; VELIČKA, R. Bankroto teisė. Vilnius Justitia, 2009, 1 knyga;
14. KIRŠIENĖ, J.; PAKALNIŠKIS, V.; RUŠKYTĖ, R.; VITKEVIČIUS, P. Civilinė teisė. Bendroji dalis. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2004;
15. KUBILINSKAITĖ, Vilija. Bankroto administratoriaus teisinio statuso ypatumai: magistro darbas. [interaktyvus]. 2009, [žiūrėta 2012-03-12], p. 34-38. prieiga per internetą: <http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20100224_102611-56491/DS.005.0.01.ETD> [žiūrėta 2012-03-12].
16. Lietuvos statistikos departamentas [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-13]. Prieiga per internetą: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M4110301&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=11549&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>> [žiūrėta 2011-11-13];
17. MIKUCKIENĖ, Vilija. Bankroto bylų nagrinėjimo teisme ypatumai: daktaro disertacija. Mykolo Romerio universitetas. Vilnius, 2007.
18. MIZARAS, V.; VĖBRIENĖ, D. Civilinė teisė. Bendroji dalis; vadovėlis, Vilnius: Justitia, 2009;
19. MOCKEVIČIUS, R. Lietuvos Respublikos įstatymuose vartojamų sąvokų žodynas. Vilnius: teisinės informacijos centras, 2000;

20. SIMAITIS, Rimantas. Įmonių gydymas: kas tai? Teisininko požiūris. Konferencijos pranešimas. [interaktyvus]. 2009, [žiūrėta 2012-03-26]. Prieiga per internetą: <<http://www.rln.lt/index.php/pageid/310>> [žiūrėta 2012-03-26];
21. ŠATAS, Juozas. Komercinės teisės subjektai. Kaunas: Technologija, 1998;
22. ŠILEIKIS, Egidijus. Alternatyvi konstitucinė teisė. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005;
23. Švirinas ir partneriai. Advokatų kontora [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-11-13]. Prieiga per internetą: <<http://www.nemokumas.lt/bankrotas/bankrotas.html>> [žiūrėta 2011-11-13];
24. The Insolvency Service [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-12-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.insolvency.gov.uk/>> [žiūrėta 2011-12-28];
25. VIZNER, B.; GORENC, V. Commentary to the Law of Obligations. Zagreb, 2005;
26. VORONECKIENĖ, J. Bankrutuojančios įmonės administratoriaus atsakomybė vykdant mokestines prievoles [interaktyvus]. 2009, Nr.1 [žiūrėta 2011-11-12]. Prieiga per internetą: <http://www.teisesgidas.lt/modules/sections/index_op_viewarticle_artid_244.html> [žiūrėta 2011-11-12];

Praktinė medžiaga:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas. Valstybės žinios. 2006, Nr. 102-3957;
2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. sausio 19 d. nutartis administracinėje byloje UAB „Baltijos ažuolas“ v. Vilniaus m. savivaldybės administracija, Nr. A3-64/2007, kat. 13.2; 14.3;
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje „AB bankas Nord/ LB Lietuva“ v. UAB „Versluva“, Nr. 3K-3-640/2005, kat. 35.6.2; 126.3;
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje AB „Žalgiris“ v. UAB „Sėnoja“, Nr. 3K-3-207/2004 m., kat. 39.6.2.13, 125.4;
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje „Žemaitijos žiedas“ v. B. Laktionkina ir kt., Nr. 3K-3-107/2004 m., kat. 15.1, 15.2.2.6;

6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje bankrutuojanti akcinė bendrovė „Vilniaus pirmosios autotransporto įmonė“ v. UAB „Vermosa“, Nr. Nr. 3K-3-234/2011, kat. 56; 126.8;
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pakrijas“ v. UAB „Bankroto administravimo paslaugos“, Nr. Nr. 3K-3-508/2010, kat. 126.3; 126.8;
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje B. L. v. UAB „Šiauleksa“, Nr. 3K-3-11/2007;
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 18 d. nutartis civilinėje byloje Tauragės rajono vartotojų kooperatyvas „Žemaitijos žiedas“ v. B. L., V. L., bylos Nr. 3K-3-107/2004;
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis UAB „Šilterma“ bankroto byloje, bylos Nr. 3K-3-486/2010.

SANTRAUKA

Bankroto administratoriaus civilinė atsakomybė

Magistro darbo pagrindinis tikslas - bankroto administratoriaus kaip bankroto proceso subjekto, jo atliekamų pareigų, funkcijų, kitų aspektų bei jų sąryšio su šio subjekto civiline atsakomybe analizė.

Magistro darbe analizuojama bankroto administratoriaus civilinė atsakomybė, pirmiausia aptariant bankroto teisės, bankroto bei bankroto proceso svarbą ir reikšmę ekonominei, teisei sistemai Lietuvos Respublikoje. Taip pat pateikiama bankroto administratoriaus instituto esminiai bruožai, ypatumai bei aptariamos pagrindinės problemos, su kuriomis susiduriama sprendžiant ginčus, susijusius su bankroto administratoriaus pareigomis, teisėmis ir jo civiline atsakomybe.

Šiame darbe pateikiama Lietuvos Respublikos teisės aktų, kuriuose reglamentuojama bankroto administratoriaus teisės, pareigos, reikalavimai norint eiti bankroto administratoriaus pareigas, civilinė atsakomybė, privalomo civilinio draudimo taisyklės, analizė, teismų praktikos pavyzdžiai, susiję su bankroto administratoriaus civiline atsakomybe, dėl kurios kyla neapibrėžtumo bei aiškumo trūkumo problematika. Aiškinamasis, ar konkrečiu atveju buvo padaryta žala ir kokiomis Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtintomis sąlygomis civilinei atsakomybei atsirasti vadovaujasi Lietuvos Respublikos teismai bei kaip jie tokiose bylose, kuriose bankroto administratoriui reiškiami reikalavimai dėl žalos atlyginimo, sprendžia, aiškina žalos kilimo ir atlyginimo klausimus.

Lietuvos Respublikos bankroto administratoriaus institutas lyginamas su užsienio valstybių: Latvijos Respublikos, Kroatijos Respublikos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės, panašias funkcijas atliekančiais subjektais. Šios šalys lyginamos pagal vienodus kriterijus, kurie apibendrintai pateikiami lyginamojoje lentelėje.

Pabaigoje išdėstomos magistro darbe analizuotos temos suformuluotos išvados.

SUMMARY

Bankruptcy Trustee Liability

The purpose of master's work is to analyze bankruptcy trustee liability, as subject of bankruptcy process, his or hers executed duties, functions, other aspects of bankruptcy trustee's functions and connections with civil liability.

Bankruptcy trustee liability is analyzed in master's work, first of all, presenting bankruptcy law, the importance of bankruptcy and the process of bankruptcy and impact to economical and legal system in the Republic of Lithuania. Also the main features of bankruptcy trustee's institute are discussed, presented problems related with bankruptcy trustee's role in disputes in relation with his or hers duties, rights and civil liability.

In this work presented legal acts of the Republic of Lithuania, which regulate rights and duties of bankruptcy trustee, demanding criteria for bankruptcy trustee position, the regulations of insurance of civil liability, analysis, examples of court practice related with bankruptcy trustee's civil liability and its problematic situation for lack of determination in legal acts. There are presented explanations in analyzed court cases for harmful actions of bankruptcy trustee according to regulations of Civil Code of the Republic of Lithuania, presenting explanations in situation where harm appears and compensation questions for executed harmful actions.

The institute of bankruptcy trustee in the Republic of Lithuania is compared with foreign countries: the Republic of Latvia, the Republic of Croatia and United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, institutes executing functions in administration process in bankruptcy procedure. These countries are compared according to equal criteria and comparisons are presented in appendix.

The conclusions of analyzed topics are presented in the final part of master's work.

PRIEDAI

1 priedas

Bankrutuojančių ir bankrutavusių ūmonių darbuotojų skaičius nuo 1993 m. iki atitinkamų metų pabaigos. Požymiai: administracinė teritorija, statistiniai rodikliai ir metai

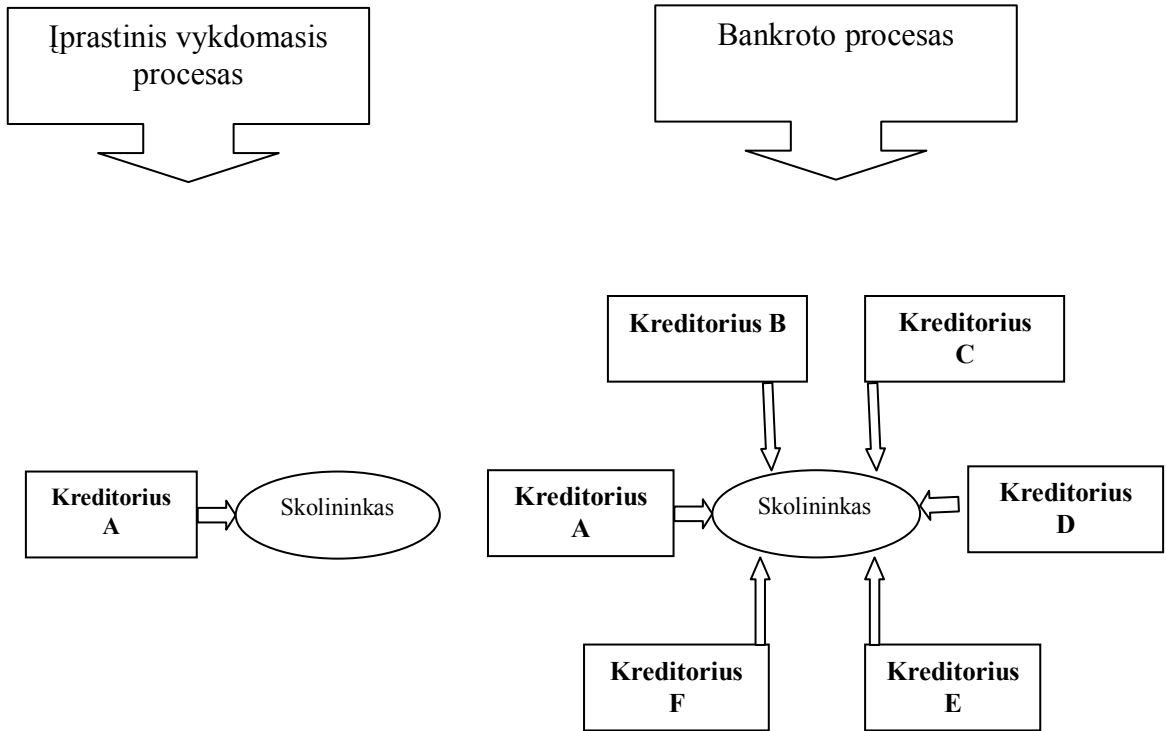
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Lietuvos Respublika	Pradėtų bankroto procesų skaičius nuo 1993 m. iki atitinkamų metų pabaigos	3025	3734	4507	5266	5872	6829	8673	10308
	Darbuotojų skaičius bankroto proceso pradžioje	68993	73494	76733	78501	80970	88883	105012	112066
	Darbuotojų skaičius atitinkamų metų pabaigoje	3534	2989	2566	1932	1775	2395	3437	3954
	Atleistų darbuotojų skaičius	65459	70505	74167	76569	79195	86488	101575	108112
Alytaus apskritis	Pradėtų bankroto procesų skaičius nuo 1993 m. iki atitinkamų metų pabaigos	157	201	248	289	308	345	414	468
	Darbuotojų skaičius bankroto proceso pradžioje	3747	4099	4281	3632	3697	4032	4695	4837
	Darbuotojų skaičius atitinkamų metų pabaigoje	800	761	764	123	145	121	162	173
	Atleistų darbuotojų skaičius	2947	3338	3517	3509	3552	3911	4533	4664
Kauno apskritis	Pradėtų bankroto procesų skaičius nuo 1993 m. iki atitinkamų metų pabaigos	783	947	1133	1297	1428	1624	2006	2330
	Darbuotojų skaičius bankroto proceso pradžioje	16815	18251	18919	19524	20407	22402	25978	27711
	Darbuotojų skaičius atitinkamų metų pabaigoje	902	646	331	400	374	710	1105	1271
	Atleistų darbuotojų skaičius	15913	17605	18588	19124	20033	21692	24873	26440
Klaipėdos apskritis	Pradėtų bankroto procesų skaičius nuo 1993 m. iki atitinkamų metų pabaigos	312	430	574	708	802	962	1229	1474
	Darbuotojų skaičius bankroto proceso pradžioje	11666	12095	12346	12445	12695	13666	15816	16740
	Darbuotojų skaičius atitinkamų metų pabaigoje	111	95	111	43	43	34	130	152
	Atleistų darbuotojų skaičius	11555	12000	12235	12402	12652	13632	15686	16588
Marijampolės apskritis	Pradėtų bankroto procesų skaičius nuo 1993 m. iki atitinkamų metų pabaigos	106	120	131	152	161	176	230	277
	Darbuotojų skaičius bankroto proceso pradžioje	2254	2341	2575	2747	2754	2954	3515	3769
	Darbuotojų skaičius atitinkamų metų pabaigoje	373	353	523	649	619	874	891	895
	Atleistų darbuotojų skaičius	1881	1988	2052	2098	2135	2080	2624	2874
Panevėžio apskritis	Pradėtų bankroto procesų skaičius nuo 1993 m. iki atitinkamų metų pabaigos	240	286	338	383	421	481	619	735
	Darbuotojų skaičius bankroto proceso pradžioje	6989	6912	7144	11332	11489	11929	12921	13376
	Darbuotojų skaičius atitinkamų metų pabaigoje	190	144	140	118	103	84	157	202
	Atleistų darbuotojų skaičius	6799	6768	7004	11214	11386	11845	12764	13174
Šiaulių apskritis	Pradėtų bankroto procesų skaičius nuo 1993 m. iki atitinkamų metų pabaigos	308	355	418	483	561	702	839	939
	Darbuotojų skaičius bankroto proceso pradžioje	6076	6381	6690	6583	6880	7564	8582	9243
	Darbuotojų skaičius atitinkamų metų pabaigoje	244	199	209	195	182	186	303	394
	Atleistų darbuotojų skaičius	5832	6182	6481	6388	6698	7378	8279	8849
Tauragės apskritis	Pradėtų bankroto procesų skaičius nuo 1993 m. iki atitinkamų metų pabaigos	73	86	105	153	175	194	221	254
	Darbuotojų skaičius bankroto proceso pradžioje	1385	1417	1467	1349	1375	1664	1821	1891
	Darbuotojų skaičius atitinkamų metų pabaigoje	32	14	19	14	15	115	123	126
	Atleistų darbuotojų skaičius	1353	1403	1448	1335	1360	1549	1698	1765
Telšių apskritis	Pradėtų bankroto procesų skaičius nuo 1993 m. iki atitinkamų metų pabaigos	246	286	325	382	420	475	550	604
	Darbuotojų skaičius bankroto proceso pradžioje	3887	4198	4450	4614	4674	5084	6078	6343
	Darbuotojų skaičius atitinkamų metų pabaigoje	43	28	34	33	24	10	40	45
	Atleistų darbuotojų skaičius	3844	4170	4416	4581	4650	5074	6038	6298
Utenos apskritis	Pradėtų bankroto procesų skaičius nuo 1993 m. iki atitinkamų metų pabaigos	141	165	200	241	275	320	376	422
	Darbuotojų skaičius bankroto proceso pradžioje	1215	1257	1389	1488	1506	1712	2252	2553
	Darbuotojų skaičius atitinkamų metų pabaigoje	171	150	183	180	158	166	188	221
	Atleistų darbuotojų skaičius	1044	1107	1206	1308	1348	1546	2064	2332
Vilniaus apskritis	Pradėtų bankroto procesų skaičius nuo 1993 m. iki atitinkamų metų pabaigos	659	858	1035	1178	1321	1550	2189	2805
	Darbuotojų skaičius bankroto proceso pradžioje	14959	16543	17472	14787	15493	17876	23354	25603
	Darbuotojų skaičius atitinkamų metų pabaigoje	668	599	252	117	112	95	338	475
	Atleistų darbuotojų skaičius	14291	15944	17220	14610	15381	17781	23016	25128

2 priedas

Garantinio fondo išmokos bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių darbuotojams . Požymiai: administracinė teritorija, statistiniai rodikliai ir metai

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Lietuvos Respublika	įmonių paraiškų skaičius	527	379	293	300	340	1094
	Darbuotojų skaičius paraiškose	10654	11140	5794	6894	8110	20439
	Skirtos išmokos, tūkst. litų	16592,2	23588,3	13411,5	18221,6	22580,7	62533,6
	Skirtos išmokos vidutiniškai vienam darbuotojui, litai	1557,4	2117,4	2314,7	2643,1	2784,3	3059,5
Alytaus apskritis	įmonių paraiškų skaičius	30	21	23	11	21	56
	Darbuotojų skaičius paraiškose	570	333	1592	147	955	1046
	Skirtos išmokos, tūkst. litų	835,9	532,9	4584,5	435,7	1296,4	2973,5
	Skirtos išmokos vidutiniškai vienam darbuotojui, litai	1466,5	1600,3	2879,7	2963,9	1357,5	2842,8
Kauno apskritis	įmonių paraiškų skaičius	143	95	58	72	86	231
	Darbuotojų skaičius paraiškose	4350	1665	1237	1623	2790	3852
	Skirtos išmokos, tūkst. litų	6730,4	3029,5	3180,6	4119,4	7642,8	13261,9
	Skirtos išmokos vidutiniškai vienam darbuotojui, litai	1547,2	1819,5	2571,2	2538,1	2739,4	3442,9
Klaipėdos apskritis	įmonių paraiškų skaičius	75	61	37	44	52	147
	Darbuotojų skaičius paraiškose	971	653	398	463	988	2402
	Skirtos išmokos, tūkst. litų	1403,5	1059,4	891,3	1133,1	2947	7563,6
	Skirtos išmokos vidutiniškai vienam darbuotojui, litai	1445,4	1622,4	2239,4	2447,3	2982,8	3148,9
Marijampolės apskritis	įmonių paraiškų skaičius	8	7	7	6	8	34
	Darbuotojų skaičius paraiškose	147	822	96	94	108	862
	Skirtos išmokos, tūkst. litų	188,3	1866,9	134,7	319,4	348,9	2600,1
	Skirtos išmokos vidutiniškai vienam darbuotojui, litai	1281	2271,2	1403,1	3397,9	3230,6	3016,4
Panevėžio apskritis	įmonių paraiškų skaičius	34	29	22	17	29	88
	Darbuotojų skaičius paraiškose	536	5056	264	1141	473	2478
	Skirtos išmokos, tūkst. litų	862,5	12375,8	452,9	3063,5	1467,7	5083,8
	Skirtos išmokos vidutiniškai vienam darbuotojui, litai	1609,1	2447,7	1715,5	2684,9	3103	2051,6
Šiaulių apskritis	įmonių paraiškų skaičius	39	30	31	34	40	78
	Darbuotojų skaičius paraiškose	633	472	366	591	537	1131
	Skirtos išmokos, tūkst. litų	822,5	956	783,7	1674	1469,7	3509,3
	Skirtos išmokos vidutiniškai vienam darbuotojui, litai	1299,4	2025,4	2141,3	2832,5	2736,9	3102,9
Tauragės apskritis	įmonių paraiškų skaičius	5	3	4	4	5	15
	Darbuotojų skaičius paraiškose	82	63	10	68	103	238
	Skirtos išmokos, tūkst. litų	159	107,6	20,8	157,8	188,4	629,8
	Skirtos išmokos vidutiniškai vienam darbuotojui, litai	1939	1707,9	2080	2320,6	1829,1	2646,2
Telšių apskritis	įmonių paraiškų skaičius	22	21	14	13	17	62
	Darbuotojų skaičius paraiškose	210	308	155	220	352	1424
	Skirtos išmokos, tūkst. litų	325,2	562,3	273,6	714,8	719	3717,9
	Skirtos išmokos vidutiniškai vienam darbuotojui, litai	1548,6	1825,6	1765,2	3249,1	2042,6	2610,9
Utenos apskritis	įmonių paraiškų skaičius	24	27	8	16	7	24
	Darbuotojų skaičius paraiškose	306	201	136	208	253	667
	Skirtos išmokos, tūkst. litų	421,9	382,9	262,8	474,6	479,2	2328,5
	Skirtos išmokos vidutiniškai vienam darbuotojui, litai	1378,8	1905	1932,4	2281,7	1894,1	3490,9
Vilniaus apskritis	įmonių paraiškų skaičius	147	85	89	83	75	359
	Darbuotojų skaičius paraiškose	2849	1567	1540	2339	1551	6339
	Skirtos išmokos, tūkst. litų	4843	2715	2826,8	6129,3	6021,6	20865,2
	Skirtos išmokos vidutiniškai vienam darbuotojui, litai	1699,9	1732,6	1835,6	2620,5	3882,4	3291,6

Įprasto vykdymo proceso ir bankroto proceso santykis

	Lietuvos Respublika	Kroatijos Respublika	Latvijos Respublika	Didžioji Britanija
Bankroto administratoriaus funkcijas atliekančio subjekto sąvoka	(Bankroto) administratorius	Bankroto administratorius	Administratorius	Praktikuojantis nemokumo specialistas
Teisės aktai reglamentuojantys bankroto administratoriaus institutą, bankroto administratoriaus civilinę atsakomybę	Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas, Administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklės	Kroatijos Respublikos bankroto įstatymas	Bankroto administratoriaus atsakomybės draudimo ir minimalios darudimo sumos nustatymo taisyklės, Nemokumo įstatymas, Civilinis kodeksas	Įmonių įstatymu, Įmonių direktorių diskvalifikavimo įstatymas, Bendrovių įstatymas ir Bankroto administratoriaus veiklos taisyklės
Reikalinga kvalifikacija	Reikalavimai, siekiantiems teisę įgyti teisę atlikti bankroto administratoriaus funkcijas: 1) būti nepriekaištingos reputacijos; 2) turėti aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities teisės ar ekonomikos studijų krypties išsilavinimą (teisės ar ekonomikos bakalauro ir teisės ar ekonomikos magistro kvalifikacinį laipsnį) ar teisininko profesinį kvalifikacinį laipsnį (vienpakopį teisinį universitetinį išsilavinimą); 3) turėti ne trumpesnį kaip dvejų metų administratoriaus padėjėjo darbo stažą per paskutinius trejus metus arba ne trumpesnį kaip	Reikalavimai, siekiantiems teisę įgyti teisę atlikti bankroto administratoriaus funkcijas: 1) tik fiziniai asmenys gali vykdyti bankroto administratoriaus veiklą; 2) bankroto administratorius turi turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą; 3) asmuo turi išlaikyti bankroto administratoriaus egzaminą	Reikalavimai, siekiantiems teisę įgyti teisę atlikti bankroto administratoriaus funkcijas: asmuo privalo būti vyresnis nei 25 metų, turėti aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų srities teisės ar ekonomikos studijų krypties išsilavinimą ar teisininko profesinį kvalifikacinį laipsnį, mokėti valstybinę kalbą, turintis ne mažesnę nei trijų metų teisinio darbo patirtį.	Reikalavimai, siekiantiems teisę įgyti teisę atlikti bankroto administratoriaus funkcijas: 1) išlaikęs bankroto administratoriaus egzaminą; 2) turintis ne mažesnę nei trijų metų patirtį nemokių subjektų administravimo srityje bei ne mažesnę nei 600 valandų savarankiško darbo administruojant nemokų subjektą; 3) įsigijęs bankroto administratoriaus veiklos užstatą/garantiją; 4) dalyvauti testiniuose bankroto administratoriaus mokymuose.

	penkerių metų įmonės vadovo darbo stažą per paskutinius septynerius metus arba teisės aktų nustatyta tvarka būti pripažintas advokatu; 4) išlaikyti kvalifikacijos egzaminą; 5) mokėti lietuvių kalbą			
Išduodamas leidimas, eiti bankroto administratoriaus pareigas	Bankroto administratoriaus pažymėjimas	Bankroto administratoriaus pažymėjimas	Bankroto administratoriaus pažymėjimas (sertifikatas)	Praktikuojančio nemokumo specialistų asociacijos sertifikatas
Ar reikalinga išlaikyti egzaminą norint eiti bankroto administratoriaus pareigas?	Taip	Taip	Taip	Taip
Civilinis draudimas	Būtinai	Būtinai	Būtinai	Nėra privalomas
Civilinio draudimo suma	Minimali administratoriaus profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo suma yra 200 000 litų vienam draudžiamajam įvykiui ir 500 000 litų visiems draudžiamiesiems įvykiams per metus	335 000 Kroatijos kunų vienam draudžiamajam įvykiui. Galimas papildomas draudimas.	visų administruojamų procesų per metus suma 30000 latų per metus	
Bankroto administratoriaus veiklą ir atliekamas funkcijas kontroliuojanti institucija	Įmonių bankroto valdymo departamentas	Kroatijos Draudimo Biuro valdyba	Administratorių asociacija, Nemokumo administravimo agentūra	Nemokumo tarnyba